

Abdullah Öcalan

Önderlik Perspektifleri

EMEK VE TOPLUM

Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi Yayınları

KAPİTALİST OLMAYAN TOPLUM

Tarih ölüleri anlatır, ancak insanca yaşam için. Tarih bilinci olmayanların toplumsal yaşamlarının bir anlam ifade edemeyeceği çok iyi bilinmelidir. Ne kadar tarih bilinci varsa o kadar anlamlı bir toplumsal yaşama tekabül edeceği unutulmamalıdır. Sadece bu kadar da değil. Anlam kadar maddi yapılar, kültürler olarak da tarih yaşandıkça toplumsal yaşamın değerli olduğu ifade edilebilir.

Bunalım, süreciyle ilgili işsizliği de açıklamaya çalışır. Acı olan odur ki, pozitivizmcilik hastalığı onu da çok kötü durumda yakalamıştır. Bilimcilik hastalığı çok daha kapsamlı tarihsel-toplum analizini yapmasını engellemiştir. Benim yapmaya çalıştığım şey sermayenin ekonomi olmadığını, tersine ekonomiyi ekonomi olmaktan çıkarmanın etkili aracı olduğunu tanımlamaya çalışmaktır. Bunun için en başta gelen nedenim, toplumun gelişiminde kâr ve sermayenin hiçbir zaman hedef olmadığı, yer bulmadığıdır. Zengin, refah içinde toplum düşünülebilir. Ahlak ve politika buna açıktır. Ancak toplum ihtiyaç ve işsizlik içinde kıvranırken, etrafta zenginlik ve sermayeden bahsetmek, suç olmanın ötesinde toplumsal kırımla ilgili olmalıdır. Uygarlığı bizzat sorun yumağının kendisi olarak tanımlamak, sermaye tekeline dayanmasından ötürüdür.

Rosa Luxemburg, sermayenin gerçekleştirilmesini kapitalist olmayan toplum koşuluna bağlarken, çok önemli bir hakikatin kıyısında seyretmektedir. Kıyıda daha içeri yürüyebilseydi, onun sadece kapitalist olmayan toplumun varlığına bağlı olmadığını, o toplumu kene gibi emerek şiştiğini, bundan bir damla kanı da işçiye içirerek kendisine suç ortağı haline getirdiğini görebilecekti. Net vurguluyorum; işçinin çabasını da inkâr etmiyorum. Ama sermaye oluşumunun işçinin emeğine ancak çok cüzi miktarda bağlanabileceğini, hatta felsefi-tarihsel-toplumsal düşünülürse bu cüzi miktarın da anlamını yitireceğini belirtiyorum. Endüstriyalizmin toplumun ve çevrenin sırtından bir vurgun olduğu, ekolojik sorunlardan ötürü giderek açığa çıkmaktadır. Günümüzde işletme yöneticilerinin ve usta işçilerin toplumun en ayrıcalıklı kesimi haline geldiğini, bunun karşılığının çığ gibi büyüyen işsizlik olduğunu hangi bilgi ve izan sahibi insan inkâr edebilir? Gelişmiş endüstri katmanları, tekeli ticaret ve finansal kesimler, yani sermaye tekelleri ‘çok hisseli ortaklık’ projeleriyle işçi kavramını iyice anlamsızlaştırmışlardır. İşçinin giderek sermaye tekeli topluma bağlayan kayış rolüne indirildiğini görmek önemlidir. Reel sosyalizmin rolü nasıl devlet kapitalizmi olarak, bir ‘tavizci işçi’ olarak tanımlanabilirse, klasik özel kapitalizmin de benzer tavizci işçisi vardır. Bunlar her zaman toplum içinde bir arada olagelmışlerdir. Geriye kalan toplum, Rosa’nın aklına gelen kapitalist olmayan toplumdur.

Dikkat edilirse, burada kapitalist olan ve olmayan fark, tarif edilmektedir. Rosa’da her ikisi de toplum biçimidir. Ben daha farklı olarak, kapitalizmi bir toplum biçimi olarak değil, toplumun üzerinde artık-değer sızdıran, ekonomiyi kurutan, işsizliği doğuran, devlet ve iktidarla kaynaşıp güçlü ideolojik hegemonya araçlarını kullanan geniş bir şebeke, örgütlenme olarak değerlendiriyorum. Bu örgütlenmenin içine son dönemde tavizci işçi kesimini de eklemişlerdir. Tekeli ağın içeriğini bir kez daha böyle tanımlarken, birçok yanlış anlamayı gidermeyi amaçlıyorum. Özellikle ‘kapitalist toplum’ kavramının tuzak karakterini deşifre etmek durumundayım. Kapitalist tekele böyle bir sıfat bağışlamak fazlasıyla lütufkârlıktır. Sermaye şebeke, örgütsel ağ oluşturabilir. Mafyanın da değme bir sermaye şebekesi olduğu çok iyi anlaşılmalıdır. Sermaye şebekesinin mafya olarak adlandırılmamasının tek nedeni, toplumdaki hegemonik gücü ve resmi iktidarla bağlantılarıdır. Yoksa mafya kadar bile etik kuralları olmayan bir şebeke olarak kalacaktı.

Şu hususu da önemle eklemeliyim ki, orta boy sanayici, tüccar ve tarımcıyı kapitalist saymıyorum. Bunlar büyük ölçüde gerçek ekonomik ihtiyaçlar için olup, sermaye tarafından çok yönlü kısaca alınsalar da, üretim yapmaya çalışan toplumsal kesimlerdir. Ayrıca pazardaki küçük meta alışverişini ve bu metaları küçük işletmelerinde gerçekleştirenleri de kapitalist saymıyorum. Çeşitli meslek sahipleri haliyle kapitalist sayılmaz. Tavizci kesim dışındaki tüm işçiler, köylüler, öğrenciler, memurlar, zanaatkârlar, çocuklar, kadınlar toplumun belkemiğini oluşturur. Kapitalist olmayan toplum olarak bu tanımlı geliştirmeye çalışıyorum. Yani çoğu Marksist’in sandığı gibi kapitalist olmayan toplum derken feodal, Asya tipi, yarı-feodal gibi kavramlarla dillendirilen toplumu kastetmiyorum. Bu kavramların gerçeği öğretici kılmadıklarına, daha çok

perdediklerine dair ikna olmuş durumdayım. Kaldı ki, bu çözümlenmeyi sadece 16. yüzyıl sonrası Avrupa’da merkezileşen sermaye şebekeleri için değil, tarih boyunca artık-değer gasp eden tüm sermaye şebekeleri (ticaret-siyaset-askerlik-ideolojik, tarımsal, endüstriyel tekeller) kapsamında geliştiriyorum. Günümüz küresel finans sermayesinin bu çözümlenmeyi çarpıcı biçimde doğruladığını görmek için fazla incelemeye gerek olmadığı açıktır.

Toplumsal doğanın anti-sermaye karakterini görmek kilit önemdedir. Binlerce yıllık yürüyüşünde toplum, sermaye birikiminin en çürütücü etkiye sahip olduğunun farkındaydı. Örneğin sermaye birikiminin etkili yöntemlerinden biri olan faizciliği mahkûm etmeyen hiçbir din yok gibidir.

Uygurlik tarihinde ezilen, sömürülen sınıf olarak sunulan köle, serf ve işçi kategorilerini değişik ele almaktan yanayım. Bu sınıflaşmaların özne, demokratiklik rolü çok sınırlıdır; çünkü her şeyiyle efendisinin zihni ve yapısal binası içindedir. Önemsiz kılınmış bir eki veya uzantısı durumundadır. Tarihte efendilerini devirmiş hiçbir özne sınıfa tanıklık edilmemiştir. Bu durum önemli bir gerçekliği yansıtır. Ezilen ve sömürülen anlamında da olsa, sınıfsal çıkıntılar toplumun genel gövdesinde, ağacında bir dal mesafesindedir. Dal ne kadar salkıp kopsa da gövdeyi etkileyemez veya bu etki sınırlı olur. Bu nedenle toplumu köle, efendi, serf, aristokrasi, işçi, burjuvazi toplumu şeklinde adlandırmak, yanlış bir terminoloji üretmeye çok açıktır. Sosyal bilim bu konuda yeni bir adlandırma ve tanımlama geliştirmek durumundadır. Ağacı nasıl dalla tarif edemezsek, toplumu da bağrından çıkan sınıflarla adlandıramayız. Ayrıca ve daha önemlisi, köle, serf, işçi, küçük burjuva gibi sınıfları özneleştirme, övme ve önemli devrimci rol yükleme yaklaşımlarının, başta reel sosyalizm ve anarşizm tarihinde de bolca görüldüğü gibi sonuç alıcı olmadığı, bunun temelinde bu sınıflara yanlış bir özne değeri ve devrimci rol yüklemenin yattığı kanısındayım. Doğru tutum, her tür sınıflaşmaya karşı olmaktır. Belki kölelik, serf ve işçi sınıfı da başlarda, geçiş aşamasında yarı-toplumda iken (çoğunlukla yarı-köylü, zanaatkâr) olumlu özne, devrimci rol oynamış olabilir; oynamıştır. Ama o da kalıcılaştığı, büyüdüğü oranda yozlaşmış, üst sınıflarla uzlaşmış ve işlevsizleşmiştir.

Daha da önemlisi, bir özgürlük, eşitlik ve demokrat dünya görüşü, her iki tür sınıflaşmayı sözünü ettiğim farklılaşma anlamı dışında öznelleştirilmeye, kendilerine moral ve politik değer yüklenmesine olumlu bakamaz. Sınıflaşmayı her iki yönden toplum doğasına aykırılık, anti-toplum olarak görüp mücadele etmek durumundadır. Bunların gerçekleşmiş olmaları, meşru ve gerçek toplumsal değerler olarak yorumlanmalarını gerektirmez. Bir vücutta urlaşmış unsurları nasıl normal vücuttan saymazsak, karşımızdaki toplumsal olgular için de benzer yorum yapılabilir. Ayrıca ezilen ve sömürülen tüm sınıflaşmalar, iktidar ve devlet zoruyla ve hegemonik ideolojileriyle gerçekleştirilmiştir. Bu koşullar altında gerçekleştirilen köleliği, serfliği ve işçiliği ancak mahkûm edebiliriz. “Yaşa şanlı işçi, serf, köle!” demek, objektif olarak hegemonik iktidar güçlerini övmek ve onaylamak olacaktır. Marks ve ardılları dahil, birçok ekolün bu tür sınıf yorumları başarısızlıklarının en temel nedenidir. Belki üst sınıfların bir dereceye kadar bir anlamı olabilir; ama kan ter içindeki sınıflaştırmalar zorla ve ideolojik ikna ile oluşturulduklarından, bu sınıflaştırmaların sürekli mahkûm edilmesi, övülmemesi ve aşılması için mücadele edilmesi en doğru tutumdur. Özne olamayacak olana özne, devrim yapamayacak olana devrimci rol yüklemek, bu tip sosyal mücadeleler tarihinde örneği bolca görüldüğü gibi yenilmekten kurtulamaz. Yenilginin nedeni sorunu doğru anlamamak, sınıflaşmaya yanlış rol atfetmektir. Yeni dönem, 21. yüzyıl sosyal mücadeleleri bu köklü yanlışlıktan döndükleri oranda başarılı olabilir.

Burjuvazinin sınıf sorununu ağırlaştırdığı doğrudur. Sınıf çıkarlarını toplumun en ince gözeneklerine kadar iktidarlaştırması (İktidarlaştırma, toplum ile savaşmaktır) ve devlet ile resmileştirmesi, en gelişkin aşamasını yaşamakta olduğunun kanıtıdır. Başta işçi tavizciliği olmak üzere, ‘sermaye ortaklığı’ adı altında birçok toplum kesimini kendine alet ettiği de bolca gözlenmektedir. Neredeyse toplumu yuttuğu bile söylenebilir. Ama yine de en sorunlu sınıf, hatta toplumu en çok sorunlu hale getiren sınıf olduğu gerçeği de daha fazla doğrudur.

Bürokrasinin her ne kadar tarih boyunca egemen sınıfların kurumsal uygulama aleti olduğu doğruysa da, günümüze doğru son iki yüzyılın ulus-devlet biçimlenmesiyle daha da boyut kazandığı, adeta bağımsız sınıf rolü oynadığı, iktidardaki ve devletteki ağırlığını arttırdığı, kendini bizzat devlet saydığı da rahatlıkla söylenebilir. Toplumu demir kafese alan ağırlıklı bir güç haline geldiği, tüm toplumsal alanlara (eğitim, sağlık, yargı, ulaşım, ahlak, politika, çevre, bilim, din, sanat, ekonomi) el atarak bu rolünü pekiştirdiği de reddedilmesi zor bir gerçekliktir. Günümüz toplumunda (kapitalist modernite) sadece devlet bürokrasisi uzmanlaşmamıştır; adeta onun izinde tüm tekel dünyası “Aile şirketi olmaktan çıkıp, profesyonellerce yönetilen şirketler haline gelelim” adı altında kendi bürokrasilerini çığ gibi büyütmüşlerdir. Bürokrasinin aşırı büyümesi şirketlerin bu yeni gerçekliğiyle bağlantılıdır. Bir nevi şirketlerin ‘devletleşmesi’ de denebilir.

Gerçekten ulus-devletin artık yetersiz kaldığı, yeni devlet inşasının gündemde olduğu koşullarda küresel ve yerel şirket devletleşmeleri hâkim bir eğilim olarak gelişim göstermektedir.

Toplumun bu iki kıskaçtan kaynaklanan sorunları günceldir. Adeta tüm tarihin 'şimdisi'dir. Hatta daha da ileri giderek, bu ikilinin toplumsal doğayı (geleneksel toplumu) ahtapot gibi kolları arasında tutup boğduğu ve erittiği de söylenebilir. Buradan çıkarılacak sonuç en bunalımlı kaotik bir sürecin yaşandığı, toplumsal özgürlük, eşitlik ve demokratikliğin ancak demokratik uygarlık yapıları bir sistemle mümkün olduğu, bunun da doğrultulmuş bilimle inşa etme mücadelesini gerektirdiğidir.

TEMEL ÇELİŞKİ; DEVLETLİ UYGARLIKLARLA, DEMOKRATİK UYGARLIK ARASINDADIR

Toplumun aleyhine sürekli alanını genişleten devlet, ihtiyaçları temelinde toplumsal zihniyet ve maddi kültür birikimlerini mülkiyetine geçirdikçe, sürekli nicel ve nitel değişime uğratmıştır. Sanıldığı aksine, toplumsal gelişmeler devlete rağmen sürdürülmüştür. Sümer rahip devletinden kapitalist modernitenin ulus-devletine kadar devlet oluşumlarının toplumsal sonuçlarını ve yol açtıkları uygarlık denilen kent kültürünün esas işlevini anlamlaştırmaya çalışacağız. Özellikle sınıfsallaşmanın devleti değil, daha çok devletin sınıflaşmayı dal budak halinde yaydığını göreceğiz.

Sınıf, kent ve devletin iç içe oluşumuna dayalı olarak ortaya çıkan ve kapitalizmin en son çağı olan finans dönemine kadar sürekli kendini çoğaltarak geliştiren devletli uygarlık sistemi, kendini ağırlıklı olarak tarım ve köy toplumunu sömürü ve baskı altına almasına dayandırır. Süreç içinde giderek genişleyen kent emekçilerini de baskı ve sömürü sistemine katar. Beş bin yıllık devletli uygarlığın, belki ondan da uzun bir zaman ve mekân koşuluna dayalı olan, kendini ideolojik, askeri, politik ve ekonomik olarak parçalı olmaktan kurtaramayan demokratik uygarlık karşısında günümüze kadar varlığını sürdürmesi, esas olarak ideolojik hegemonyadan kaynaklanır. Zor ve zulüm sistemleri ancak ideolojik hegemonya temelinde başarılı olabilmişlerdir. Temel çelişki sadece sınıfsal olmayıp uygarlık düzeyindedir. En azından beş bin yıllık yazılı olarak da izleyebildiğimiz tarihsel mücadele, devletli uygarlıkla (esas olarak sınıflı kent ve devlete dayanır) devletleşmemiş, ana gövdesi tarım ve köy toplumu olan, zamanla kent emekçilerinin de içeriğini oluşturduğu demokratik uygarlık arasındadır. Toplumdaki tüm ideolojik, askeri, politik ve ekonomik ilişki, çelişki ve mücadeleler bu iki ana uygarlık sistemi altında cereyan ederler.

İktidar sürecini bir kişi, zümre, sınıf ya da ulusun aniden oluşan eylemi olarak görmek büyük yanılgı içerir. Belki hükümetler ani kurulabilir. Ama iktidarlar, siyasi sistemler uygar toplumlarda yüzlerce vahşi imparatorlar, klikler, egemen güçlerin her türlü tarafından öncelikle egemenlik kültürü (tarlası, geleneği) olarak hazırlanmışlardır. Toplumlar tıpkı karı nasıl kocasını alınyazısı gibi bekler ve kabul ederse, öylesine iktidar bağımlısı, tarlası olarak sahibi tarafından kullanılmayı bekler veya öyle alıştırılmışlardır. İktidar toplumda egemenlik kültürü olarak vardır. Bu noktada Bakunin'in "En benim diyen demokrat, iktidarda yirmi dört saatte bozulur" özdeyişi anlamlıdır. Açıklayamadığım, ama uzun süredir açıklamaya çalıştığım, bu bozulmayı sağlayanın iktidar zemininin kendisi olduğudur. Binlerce yılın kan deryasından ve istismarından (sınırsız savaşlar ve sömürüler) oluşan iktidar koltuğu, elbette aniden üzerinde oturanı yirmi dört saatte bozar. Tek şartla bozamaz: İbadet eder gibi kendini korursa! Sınırsız hile, savaş ve sömürü ortamında kurulan iktidar; gelenek, kültür ve sistem olarak çok etkili ve nerdeyse mutlak anlamda bozucudur. Bunun en çarpıcı örneği 'reel sosyalizm'in yaşadıklarıdır.

Uygar toplumda ekonomik yorumlar tarihi hem çok karmaşık kılmaya, hem de çarpıtmaya en elverişli konulardandır. Ekonominin teorik ve pratik araştırma konusu olması kapitalist uygarlığın marifetlerindedir. Toplumsal gerçekliğin 'materyalini' incelemektedir. Kendini maddi uygarlık (Fernand Braudel'in doğru, haklı yorumu) olarak tarihleştiren kapitalist uygarlık sistemine ekonomik sistem de diyebiliriz. Daha önceki tüm uygarlık sistemlerine 'metafizik sistemler' demek pek sakınca ifade etmediği gibi, kapitalizme 'materyalist sistem' demek de aydınlatıcı olabilir.

Gerek neolitik toplum (ilk insan türü toplulukları dahil), gerekse tüm uygar toplumlar (kapitalizm öncesi) sıkı sıkıya kutsallığa, anlam'a, büyüleyiciliğe, bir bütün olarak metafiziğe büyük değer biçerken, yaşamı başka türlü yorumlamazken, kapitalist uygarlığın kendisini adeta 'maskesiz tanrı ve çıplak krallar' rejimi biçiminde sunması çok dikkate değer bir gelişmedir. Anlam derinliği, kapsamlılığı gelişkin yorumlar gerektirir. Çarpıtma, yanıltma ve içinde eritme (asimilasyon) gücü en yüksek toplumdur.

Şahsi kanıma göre, 'ekonomi' adı altında örgütlediği faaliyetlerin içindeki gasp ve hırsızlık boyutunun en fazla olduğu toplum biçimi olması kapitalizmin esas özünü oluşturur. Ekonomi kelimesinin Yunanca anlamı 'aile yasağı' demektir. Ailenin maddi geçim kurallarını, çevresini, malzeme ve diğer materyallerini ifade etmektedir. Uygar toplumda kavramı daha da genelleştirirsek, küçük toplulukların 'geçim kuralları'

olarak ifade edilmesi mümkündür. En az devletleştirilmiş, özelleştirilmiş toplumsal gerçekliktir. Toplum kolektivizminin en temel dokusudur. Özelleştirilmesi, devletleştirilmesi düşünülemez bile. Ekonomiyi özelleştirmek, devletleştirmek, temel toplumsal dokuyu tahrip etmek demektir. Toplumu en hayati yaşam kurallarından yoksun bırakmaktır. Hiçbir toplum kapitalizm kadar bu nedenle özelleştirme ve devletleştirmeyi toplumun baş özelliği haline getirmeye ne cesaret etmiş, ne de düşünmüştür. Şüphesiz uygarlık toplumunda tüm toplumsal alanlar devletleştirildiği gibi, en temel dokusu olan ekonomisi de hem özel mülkiyetin hem devlet mülkiyetinin konusu olabilmıştır. Ama hiçbir toplum kapitalizm kadar resmen ve açıkça özel ve devlet mülkiyetini sistem olarak ilan etmemiştir.

Şu husus çok önemlidir: Ekonominin özelleştirilmesi ve devletleştirilmesi erkenden gasp ve hırsızlık olarak yorumlanmıştır. Karl Marks bu hususu daha 'bilimsel' bir ifadeyle ortaya koyup, emek-değerdeki artık-değerin hırsızlandığını (kâr olarak) söyler. Konu daha derinlikli bir yorumu gerektirir. Ekonominin özel ve devlet mülkiyetine konu olması, bana göre artık-değerin, daha önceleri artık-ürünün dışında bir gasp ve hırsızlık olarak değerlendirilebilir. Toplumun temel dokusu olarak ekonominin, özel ve devletsel dahil, tüm mülkiyetleşme biçimleri ahlaksızcadır. Gasp ve hırsızlık konusuna girer. Nasıl ki bir insanın kalbini veya başka bir organını özelleştirmek ve devletleştirmek anlamsızsa veya çok sakıncalıysa, ekonomi için de aynı şey geçerlidir.

Uygar toplumda metalaşmanın çok önemli bir olgu olarak geliştiğini gözlemliyoruz. Yani metalaşmayla uygar toplum (özel mülkiyetli, sınıflı, kentli ve devletli) arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Meta ve metalaşma toplumun, uygarlaşmanın baş kategorilerindedir. O halde metayı tanımlamak çok önemlidir. Basitçe insan ihtiyacını gideren bir nesnenin kullanımı dışında (bir fayda, bir ihtiyacı direkt gidermesi dışında) değişim (alışveriş, ticari değer) değeri kazanması halinde metalaştığından bahsedebiliriz. Toplum çok uzun süre değişim değerine yabancıdır. Bunu düşünmez bile; ayıp sayar. Değerli bir nesneyi değerli bulduğu topluluk veya bireylere armağan eder. Armağanın yerine 'değişimin' geçmesi, tam bir uygarlık icadı veya hilesidir. Uygarlık öncesi veya dışındaki toplum için değişim ayıptır ve çok zorunlu olmadıkça kaçınılması gerekir. Toplum derin tecrübesiyle biliyor ki, bir kullanım nesnesi en temel dokusu olarak ekonomik kurum dışına taşar ve değişim konusu olursa, başına her tür belayı getirebilir. Dolayısıyla değişime karşı çok hassastır.

Metanın değişim değeri haline gelmesiyle ticaret ve tüccar çok önemli bir uygarlık kategorisi haline gelmiştir. Kısaca belirteyim ki, ben metayı Karl Marks gibi yorumlamıyorum. Yani metanın değişim değerinin işçi emeğiyle ölçülebileceği iddiasını, önemli sakıncalar doğuran bir kavramlaşma sürecinin başlangıcı olarak değerlendiriyorum. Günümüzde nerdeyse metalaşmadık bir değeri kalmayan toplumun çözümlüğünü göz önünde bulundurursak, ne demek istediğimi daha iyi açıklamış olurum. Toplumun metalaşmasını zihnen kabul etmek demek, insan olmaktan vazgeçmek demektir. Bu, barbarlıktan daha ötesi demektir. Bir benzetme yapacak olursak, mezbahada parça parça edilmiş hayvanın satılığa sunulmasının tüm insan toplumuna taşırılması demektir. Toplumsal kötülüğün temelinde faiz, faizin temelinde ticaret, ticaretin temelinde meta vardır. Ekolojinin yıkımıyla da ticaretin yakın bağı vardır. Toplumsal doku olmaktan çıkan ekonomi, doğadan köklü kopuşun da başlangıcıdır. Çünkü madde değerleriyle canlı değerlerin birliği köklü bir ayrıma tabi tutuluyor. Bir nevi kötü metafiziğin tohumu atılıyor. Madde ruhsuz, ruh maddesiz kılınarak düşünce tarihinin zihni en çok bulandıran ikilemine yol açılıyor. Maddecilik ve maneviyatçılık biçimindeki sahte ayırım ve tartışmalar, tüm uygarlık tarihi boyunca ekolojik ve özgür yaşamı ortadan kaldırıyor. Ölü madde ve evren anlayışıyla ne olduğu belirsiz bir ruhçuluk, adeta insan zihnini işgal ve istila edip sömürgeleştiriyor.

Bir noktada daha kuşkumu belirtmek istiyorum. Toplumsal değerlerin (bu arada metalar da dahil) ölçülebileceğinden kuşkuluyum. Yalnız canlı emeğin değil, sayılması olanaksız emeklerin ürünü olan bir maddeyi bir kişinin emeğinin değeri saymanın kendisi, yanlışlık ve değer gaspı ve hırsızlığının önünü açan bir yaklaşımdır. Nedeni açıktır. Sayılamayacak emeklerin karşılığı nasıl ölçülecek? Dahası, değeri hiç ölçüme girmeyen emekçiyi doğuran, büyüten ananın, ailenin emeği nasıl ölçülecek? Değer denen nesnenin içinde gerçekleştiği tüm toplumun hakkı nasıl ölçülecek? Tartışmayı uzatabiliriz. Dolayısıyla değişim-değeri, artık-değer, emek-değer, faiz, kâr, rant gibi kavramlar hırsızlıkla (resmi ve devlet gücü yoluyla) ortaktır. Değişim için başka ölçüler bulmak veya armağan tarzının yeni biçimlerini geliştirmek anlamlı olabilir.

Yunan kültüründe bile ticaret en hor görülen meslekti. Yunanlılar ticaretin hırsızlıkla bağının farkındaydılar. Roma toplumunda da tüccarın pek onurlu bir yeri yoktu. Meta ise çok sınırlı nesnelere geçerliydi. Toplumdaki metalaşma düzeyinin sürekli dar tutulmasına özen gösterilirdi. Neolitik toplum ahlakından bahsediyorum. Kapitalizmin hâkim sistem olmadan önce bazı odaklarda ortam bulsa da, serpilip gelişmesine uygar toplumlar bile izin vermezlerdi. Hep marjinal düzeyde tutarlardı. 16. yüzyılda bugünün Hollanda ve İngiltere'sinde ortam bulması çok özgül koşullar nedeniyledir. Belki de Hollanda ve İngiltere

olmak için kapitalist sistem gerekliydi. Öyle de oldu. Dört yüz yıl içinde tüm dünya sistem yayılmasına uğradı.

Küreselliğin zirvesindeki kapitalizmi hiç de güçlü görmüyorum. Belki de en zayıf aşamasındadır. Aslında her zaman naif ve kırılmaya müsaittir. Gerçekleşemeyen de toplumun ona karşı doğru ve yetkin savunulmasıdır. Sadece bir benzetme olarak değil, gerçeğinde de toplumsal kanser hastalığı olarak tanımlayabileceğimiz kapitalist hegemonyacılık da diğer kaderler gibi kader olarak yorumlanamaz. Kapitalizm en zayıf bir hegemonik sistem olarak değerlendirilmek durumundadır. Gerekli olan, tek kişilikte kalsa bile, toplumsallığın doğru ve yetkin yaşanmasıdır. Tarihte hep yapıla gelen, ‘güçlü adam’ veya ‘hegemon’a karşı onunla aynı silahları kullanmaktır. Hem anlayış hem eylem olarak aynılık benzerini doğuracaktır. Olan da budur. Roma’ya karşı birçok Roma doğmuştur. Daha da eskisi, orijinali olan Uruk sitesi, halen kendini ‘Yeni Irak’ olarak doğurmaya devam etmektedir. Değişim çok az, tekrar çok fazladır.

Hegemonyayı abartmamak da önemlidir. Toplumlar hiçbir zaman iktidarı, sömürüyü, baskıyı isteyerek benimsemedikleri gibi, onsuz yaşanmaz aşamasında da olmamışlardır. Şöylesi anlayışlardan da kurtulmak gerekir: ‘Yepyeni toplum’, art arda gelen benzemez ‘toplum biçimleri’ en içi boş kavramlardır. İnsan türünün var oluş tarzı olarak toplumlar gelişirler; ama benzer olarak. Aşk eğer gözü körse, en aşağılık durumlara, cehaletin en yoğunlaşmış haline götürebilir. Bu ister iktidar aşkında, ister cinsellik aşkında olsun böyledir. Anlamla yüklü olduğunda ise aşk bir ‘Nirvana’ değerindedir. Fenafillâhtır, Enel-haktır; adil, özgür toplumun kendini hükümran kılma, yani tam demokrasi olma halidir.

Köy toplumuna teslim olmamakla doğru hareket ettiğimden eminim. Yanlış olan, kapitalistik moderniteyi ışık sanmaktır. Geç çözümlendiğinde, köy toplumu da olsa, henüz demokratikleşmemiş de olsa, hele hele ulus-devlet, endüstri gibi temel kategorik aşamaların çok uzağında da kalırsa, radikal kopuş büyük bir hataydı. Üzüntülerimin köklü bir kaynağı burada yatar. Adını pek anmadığım babam bendeki yaşam enerjisini doğru fark etmek kadar, çok acı bir gerçeği yüzüme söylerken, en az anam kadar arifaneydi. Bilgece söylüyordu. “Öldüğümde bir damla gözyaşı bile dökmezsin” sözü hala hatırımdadır. Eski dünyanın inanmışlarındandı. Emek dünyasındandı ve özü itibarıyla demoklattı. Kapitalist tanrısallığın bende bu denli lanetli ve aldatıcı bir çekiciliğe nasıl yol açtığımı hala araştırıp duruyorum. Kapitalizmle mücadelede yoğunlaştığımda, aklıma hep karı-koca ilişkisi düşer. Eğer koca ortama göre kariya normal bir yaşam sunmuşsa, bu kadını kocaya karşı mücadeleye çekmek ne kadar zorsa, işçiyi de eğer dolgun bir ücret vermişse, efendisi kapitaliste karşı mücadeleye çekmek o denli zordur. Bırakın özgürleşmeyi, basit bir ücret sınırında bile kapitalist efendiye karşı takla atan işçi, toplumsal çokluklara karşı artık efendisinin sistematığının bir uşağıdır. Hele işsizler ordusu çığ gibi büyürken, konumu güvencede olan bir işçi aynen devlet memuru kadar, belki de ondan daha fazla kendini güvencede sayar.

Kaldı ki, devlet bürokrati ne kadar proleterleşiyorsa, proleter saflarda da o denli bürokratlaşma vardır. Bir nevi burjuva soyluluğuyla feodal soyluluğun tepedeki karışımının benzeri tabanda işçi-memur arasında gerçekleşmektedir.

Toplumun içteki çürüyüşü kadar çevreden kopuşunun da baş suçlusunu, kent ve yol açtığı toplumsallıktır. Daha doğrusu, sınıflı devletli uygarlığın kentinin toplumdur. En ilkel klan toplumu bile yaşama karşı kent uygarlığı kadar cahil değildir. Tersine, uygarlaşmış kent toplumu kapitalist aşamada tam bir çevre katliamcısına dönüşmüşse, bu herhalde bünyesindeki sistematik cehaletleşmesinden kaynaklanmaktadır.

KENT VE SINIFSALLIK

Kent ve sınıfsallık daha çok kapitalist sistemle birlikte kavramsallaştırılır. Fakat kökenlerinin izahı daha önemlidir. Çıkış veya kökenleri açıklanmayan hiçbir toplumsal ilişki yeterince anlamlandırılmaz. Kent oluşumu halen tam çözümünü bulan bir ilişki yoğunluğu olmaktan uzaktır. En az kapitalizmin çıkışı kadar önemlidir ve açıklanmayı gerektirir. Şahsen kente ön, proto-kapitalistik demenin yanlış kaçmayacağı kanaatindeyim. Nasıl ki pazar kapitalizmin üzerinde beslendiği, vücut bulduğu bir ilişki alanıysa, kent de pazarın gelişmiş ve kalıcılaşmış mekânı olarak tanımlanabilir. Konumuzla ilgisi ise, kurgusal zekânın en gelişkin mekânı, pazarı olmasına dayanır. Kentin kendisi, pazar niteliğinden ötürü analitik, soyut zihni gerektiren ve daha çok da ortaya çıkaran çok yoğun toplumsallaştırma aracı olan bir kuruluştur. Mitolojik ve dinsel dünyanın daha da akılcılaşması, bilimi hızlandırması kadar çarpıtması, beraberinde felsefeye yol açması gibi tarihsel gelişmeleri hızlandıran ilişki ortamıdır. Daha çok analitik zekâyla iş yapar.

Sınıfsallık üst iktidar hiyerarşik grupların kendilerine başta kan bağlarıyla olmak üzere bağlı olan klan, kabile ve aile-şiret ilişkilerinin parçalanmasıyla gelişir. Üst gruplar devletleşirken, alt gruplar yönetilen gruplara dönüşür. Bu da acımasız ve yabancılaştırıcı bir süreçtir. Duygusal zekânın gerilemesiyle

bağlantılıdır. Ezilen sınıflar yönetici sınıf gruplarına bağlı oldukları oranda, zihniyet egemenliklerini de meşrulaştırarak kendi düşkünlüklerini onaylamış olurlar. Ezilenlerin en lanetli duruma düşme anıdır bu. Kendi müstebit sömürsünü onaylama, her iki zekâdan yoksunluğun dip noktasıdır. Zihniyetten yoksun olma toplum içinde en olumsuz, deklase durumu ifade eder. Tepede ne kadar soyut bir kurbanlaştıran ve kullaştıran kurgusal zekâ varsa, dipte de o kadar akıl yoksunu alık, dilenci, köle oluşmuş demektir.

Mal ve para dünyası üzerine kurulan tekel sistemi olarak kapitalizm, günümüzdeki finansçı zihniyetini inşa ederken, insan toplumunu hiçbir nemrut veya firavunun yapmayı aklından geçiremeyeceği zihniyet kalıplarına bağlar ve en aşağılık putları karşısında küresel insanlığı secdeye kapandırırken, sadece zihinsel iflas ve çürümeden bahsedilebilir.

Tersi bir konum da sistem gereği varlığını dayanılmaz boyutlara taşımıştır. Özünde bir ataerkil toplum geleneği olan başta erkek olmak üzere çok çocuklu olma, sağlık tekniklerinin devreye sokulmasıyla alt tabaka kadınlarında çocuk doğum makinesi rolüne indirgenmiştir. Böylelikle zor olan çocuk yetiştirilmesi de yoksullara yüklenerek, bir yandan genç işçi ihtiyacı gideriliyor, diğer yandan içinden çıkılmaz bir aile yozlaşması yaratılıyor. Bir taşla birkaç kuş vuruluyor. Üst tabaka kadın ve erkeği artık suni bebek, üvey evlat ve hayvan beslemeyle evlat kavramını yozlaştırarak eksikliğini giderirken, sonuna kadar seksi kalmaya çalışıp yeni seks dinini ritüelleştirerek baygınlaşıyorlar. Sonuç, altından çıkılmaz anlamsız bir nüfus, tarihin hiçbir döneminde görülmemiş bir işsizlik ve çevre bunalımının insan yükünü taşıyamaz bir konuma getirilmiş bulunmasıdır.

Geçerken belirtmeliyim ki, yine ilk defa metalaşma sürecine mal değişimiyle ticaret etkinliği yol açmaktadır. Armağan ekonomisinden değişim değerine henüz geçilmemiştir. Toplum için esas olan, malların kullanım değeridir. Kullanım değeri, malların bir ihtiyacı giderme özelliğidir. İnsan için asli olan da bu değerdir. Değişim değeri hayli tartışmalı bir kavramdır. Doğru tanımlamak da büyük önem arz etmektedir. Bana göre, Marks'ta da dahil, değişim değerinin temelinde emeği koymak çok tartışmalı bir konudur. İster soyut ister somut emekle tarif edilmeye çalışılsın, değişim değeri her zaman spekülatif bir yan taşır. Varsayalım ki, ilk Uruklu tüccar Fırat kıyılarındaki bir kolonisinde, çanak çömlek karşılığında taşlar ve maden bileşiklerini değiştirmeye kalkıştı. Değişim değerini önce kim belirleyecek dediğimizde, birincisi karşılıklı ihtiyaç derecesi, ikincisi tüccar inisiyatifi diyebiliriz. İhtiyaç arzusu yüksekse, tüccar malı dilediği gibi fiyatlandırabilir. Bire karşı iki yerine, rahatlıkla bire karşı dört koyabilir. Onu bundan engelleyecek bir etken söz konusu değildir. Kendi vicdanından başka, daha doğrusu gücünden başka. O zaman emeğin rolü nerede kalıyor?

Burada emek faktörünü tümüyle devre dışı bırakmıyorum. Fakat esas belirleyen olmadığını iddia ediyorum. Tarihteki tüm mal değişimlerinde bu hususu gözlemek mümkündür. Zaman zaman mal alışverişlerindeki özgür rekabete bağlı olarak, eşitlemeye yakın emek değerleriyle değişim sağlanabilir. Ama bu daha çok teorik bir emek-değer değişimidir. Fiiliyatta belirleyici olan spekülasyondur. Bazı durumlarda da aşırı mal birikimi olur. O zaman da değeri sıfırın altına düşer. Malı imha etmek için ilave emek gerektiren durumlarda, emeğin değeri yok oldu diyemeyeceğimize göre, emeğin temel belirleyici bir kıstas olmadığı ortaya çıkıyor. Yine kıtlık ve fazlalık yaratma şansı olan tüccar gücü belirleyici olmaktadır. Kaldı ki, mallar mallarla üretilir. Tarih boyunca binlerce adsız emekçinin birikimiyle bir mal üretilmektedir. Peki, hangi mekanizma bu donmuş emek sahiplerine hak ettikleri karşılığı ödeyecektir? Buna yaratıcı zanaatkârı, hatta tüm toplumsal etkinliğin gerekli olduğunu eklediğimiz zaman, canlı emek denilen emek türünün anlamlı bir fiyatı, dolayısıyla ücretlendirilmesi düşünülemez. Tarih aynasından iktidarlaşmış, alabildiğine bünyesinde pazarı geliştirmiş, kentten kıra hâkim olmaya başlamış, din ve ahlaka bağlılığını ikinci plana atmış bir toplumsal gelişme ortamında, birikmiş metalara el koymanın inceltilmiş ve ideolojik ambalaja konulmuş talana dayalı bir ekonomik eylem türünü veya biçimini gözlemlemekteyiz. El koymanın bu yeni biçiminde şüphesiz pazarda buluşan arz-talep tarafından şekillenen fiyat ve fiyatın para aracılığıyla yansıtılması, eski dönemlere göre büyük bir ilerleme veya oyunculuk yeteneği kazanmıştır. İlk tefecilik ve sarrafçılık yerine, banka, senet, kâğıt para, kredi, muhasebe, şirketleşme hayli gelişmiştir ve bunlar modern çağın ekonomik ilmihalini oluşturan temel konulardır. Eksik kalan bilimsel izahtır. Onu da anavatan İngiliz ekonomi-politikacıları ve sonra yanlarına çektikleri paradoksal da olsa karşıtları, başta K. Marks olmak üzere sosyalistler inşa etmeye çalışmışlardır.

Kapitalist ekonomi denilen talan düzeni, tüm eski ve yeni dünyada toplumları ve coğrafyaları sömürgeleştirip yeniden köleleştirirken, tüm güç erklerini (dönemin devletlerini bir gasp biçimi olan borçlandırmayla) kendine bağlarken, tarihin en kanlı savaşlarını yürütürken, toplum bünyesi üzerinde her şeyiyle oynayıp hegemonyasını onaylatırken, onu eski topluma karşı devrimci ilan eden K. Marks ve ardılları ile benzer düşünce ekolleri bence bilim inşa etmiyorlar. Das Kapital kapitale karşı yazılmış en eksikli,

dolayısıyla yanlış yorumlanmaya müsait kitaptır. Burada Marks'ı suçlamıyorum. Sadece eserinin tarih, devlet, devrim ve demokrasi boyutunun olmadığını, geliştirilmediğini söylüyorum. Yapısı gereği çok 'bilimcil' geçinen Avrupa aydınları, sübjektif olarak kasten olmasa da, objektif konuları gereği, Kapital (kitap olarak) temelli inceleme ve araştırmalarıyla anti-kapitalist temelde 'emekçi' denilen kesimler adına bilim ve ideoloji üretmediler. Liberalizm de çok iyi fark ettiği bu yetersizliklerini, kapital tahlilleriyle doğuşunda kapitalizmi devrimci ilan etmelerini mükemmel kullandı. Nitekim daha sonraları önce Alman sosyal-demokratlarını, ardından reel sosyalist sistemi (Rusya ve Çin dahil) ve en sonunda da ulusal kurtuluş sistemlerini asimile (modernist ideoloji gücüyle, ulus-devlet ve endüstriyalizmle) ederek, uğruna çok savaşılan sınıf savaşımını da kazandı. Liberalizm karşısında her üç akımın net bir yenilgisi söz konusudur ve ne yazık ki henüz bu konuda net bir özeleştiri yapılamamaktadır.

Çağımızda (Kapitalist Modernite Çağı) ekonomi-politik bilimi adı altında Sümer Rahip Çağı'nın mitolojik yaratımlarından bin kat daha toplum dışı güçlerin çıkarlarını mitleştiren modern rahipleri gerçek işlevleri itibarıyla iyi tanımlamak gerekir. Bu kategoriye şirket CEO'larını da dahil etmek gerekir. Ulus-devletin esas olarak bu modern rahip düzenin zor sistemi olduğunu hiç göz ardı etmemek gerekir. Kapitalizme bilim adına en çok kafa tutan K. Marks'ın sanki sistemin meşru bir zemini varmış gibi bilimselleştirmeye yönelik Kapital çalışması yeniden yorumlanmaya muhtaçtır. Her ne kadar kapitalizmin maskesini birçok alanda düşürmeye çalışmışsa da onu tarihsel, kaçınılmaz bir sistem olarak sunması son tahlilde modernite içinde eritilmesinin temel nedenidir. Reel sosyalizmin liberalizme en büyük hizmeti sunarak (Sovyet ve Çin deneyimleri) sistemdeki yerini alması da bu gerçeklikle yakından bağlantılıdır. Toplumbilimini ekonomiye indirgemek, ekonomiyi de ekonominin sürekli inkârı demek olan kapitalist sistem analizine ayırmak bilimsel krizin özüdür. Tüm toplumsal bilimi krize sürükleyen ekonomi-politik krizini aşmadan; genelde tüm bilimlerde yaşanan kurumsal (üniversiteler) ve ahlaksal, felsefi perspektifini yitirmiş krizi aşmak mümkün değildir. Bilimsel kriz aşılmadan yeniden anlamsal ve kurumsal inşaya uğratılmadan gerçek toplumsal krizi kapitalist modernite çılgınlığını aşmak da mümkün olmaz.

V. I. Lenin'in Bernstein eleştirilerinde doğrular vardı. Bernstein'in sosyal demokrasiyi (o dönem sosyalist partilere bu ad verilirdi) burjuva liberalizminin kuyrukçusu, sol uzantısı haline getirdiği biçimindeki eleştiriler doğrudur. Zaten daha sonraki gelişmeler bu görüşü doğrulamıştır. Bernstein'ci revizyonizm sağ sapmaydı. Bilimsel sosyalizme ilk ciddi darbeydi. Fakat bu darbenin çok etkili olmasının altında bilimsel sosyalizmin çok önemli bir eksikliği ve bir yanlışlığı yatmaktaydı. O da toplumsal demokrasinin olmayışı ve yerine ulus-devlet inşacılığıydı. Bernstein'ı etkili kılan bu temel eksiklik ve yanlışlıktı. Demokrasi eksikliğini, sosyal demokrasiyi diktatörlük ve devlet kuramından uzaklaştırarak ve Alman ulus-devletini sosyal devlet doğrultusunda esneterek diktatörlük konusundaki yanlışını aşmak istiyordu. Her iki yaklaşımı da oportünistçeydi. Ama Lenin'in getirdiği doğru eleştiriler alternatif doğrulardan yoksundu. Burjuva demokrasisi ve sol uzantısı olarak Bernstein'ci sosyal demokrasinin yerine önerdiği proleterya diktatörlüğü ve sosyalist devlettir. Bu konuda Lenin büyük bir çıkmazdadır ve hayatı boyunca da aşamamıştır. Proleterya diktatörlüğü ve sosyalist devlet konuları Lenin'i çok uğraştırmıştır. Büyük çabalar harcamıştır. Ama bir türlü doğru çözüme varamamıştır. K. Marx'ın Paris Komünü (1870) dolayısıyla ancak birkaç kez dile getirdiği proleterya diktatörlüğü kavramı teorik olarak incelenmiş bir konu değildi. Burjuvaziden esinlenerek onların diktatörlüğü varsa neden proletaryanın diktatörlüğü olmasın denilerek kaba bir analogi yapılmıştır. Lenin, Sovyet deneyiminden sonra 1920'lerin başında sosyalist devlet teorisiyle uğraşmaktadır. Ömrünün vefa etmediği bilinmektedir. Bu dönemde Kropotkin'in, Lenin'e Sovyetlerin demokratik model olarak kurumlaştırılmasını ve kalıcı kılınmasını bizzat önerdiği bilinmektedir. Lenin'in bu öneriye pek kulak asmadığı, özellikle Kropotkin'in anarşist kişiliğinden ötürü kuşkuyla yaklaştığı, sıcak bakmadığı bilinmektedir. Daha sonrası Stalin'in elinde proleterya diktatörlüğü denilen ucube, bütün devrimci demokratik sosyalist eğilimleri yutmuş ve en son kendisi de bu makinenin komplosu temelinde yutulmuştur. Lenin'in sosyalizme giden yolun en geniş demokrasiden geçtiğine dair söylemi vardır. Fakat bu söylemin üzerinden üstün körü geçilmiştir. Teori ve pratiği yapılmamıştır. Proleteryanın diktatörsüz ve devletsiz yaşayamayacağına o denli kendilerini inandırmışlardır ki proleter demokrasi kavramını bile diktatörlük ve devlet biçimi olarak tanımlamaktan geri durmamışlardır. Demokrasiyi bir diktatörlük ve devlet biçimi saymışlardır. Kategorik yanlışlık buradadır. Tarihten de biliyoruz ki demokrasi ne bir diktatörlük ne de devlet biçimidir. Tersine hem diktatörlük hem devlet karşıtı veya alternatifi olan bir toplumsal yönetim biçimidir. Demokratik toplum devletin veya diktatörlüğün olmadığı en azından toplumla uzlaşa halinde olduğu yönetim sisteminin adıdır. K. Marx'tan Lenin'e kadar bilimsel sosyalistlerin geliştiremediği, yerine proleter diktatörlük ve sosyalist devleti ikame ettikleri demokratik toplum veya aynı anlamda sosyal demokrasi

sistemidir. Bernsteinci revizyonizme fırsat sunan bu yöndeki büyük yanlışlık (proleter diktatörlüğü ve sosyalist devlet) ve eksikliklerdir (demokratik toplum veya sosyal demokratik sistem).

Demokratik toplum devlet ve diktatörlük olmayan, olmaması gereken bir toplumsal yönetim biçimidir. Tüm tarihsel örnekler (başta Atina demokrasisi) eğer demokrasiden bahsedeceksek, ya devletsiz yönetim biçimi olarak ya da tarihen bunun koşulları oluşmamışsa, devletle ilkeli uzlaşma temelinde yönetimi paylaşarak gerçekleştirildiğini kanıtlamaktadır. Diktatörlük ve sosyalist devlet kavram olarak da yanlıştır. Ontolojik (varlık, kimlik) olarak diktatörlük sadece ve sadece güç ve sömürü tekeli elinde bulunduran sınıf ve elit tabakalara özgü bir olgudur. Kan, acı ve sömürü ile yoğunlaşmış bir olgu ve onun kavramsalıdır. Emekçiler, ezilenlerin, sömürülenlerin böylesi bir araçla ne zihnen teorik olarak ne de pratikte araçsal olarak ilişkisi olamaz. Olabilir denilirse Sovyet ve benzeri deneyimlerin neyle sonuçlandığını kanıt olarak gösterip yanlışlığını kanıtlamak, ondan önceki (reel sosyalizmden önceki) dönemlere göre daha kolay ve çarpıcıdır. Sosyalist devlet için de aynı hususlar belirtilebilir. Emekçilerin, ezilenlerin, sömürülenlerin siyasi zafer kazansalar bile ardından sosyal devletleri olamaz. Geliştirecekleri sosyal demokrasileri veya demokratik toplumları olur. Devlet adı ve içeriği ne olursa olsun tümüyle olmasa bile, toplumsal yönetimle ilgili önemli işlevleri olsa bile son tahlilde güç ve sömürü tekeli olarak en eskiden beri toplumun üzerine kurulu bir sistemdir. Ontolojik olarak varlığını bu gerçekliğe borçludur. Onun kadim adıdır. Bundan “sosyalist devleti” yumurtlatmak mümkün değildir. Nasıl inek yavru doğurur yumurta yapmazsa devlet de değişik biçimli devletler yani yavru devletler doğurabilir. Ama yumurtlayıp sosyalist yavrular yapma yeteneğinde değildir. Çünkü kuşlar yumurtlar ve yavrularını yumurtalarını belli sıcaklıkta tutup üzerinde yatarak yaparlar. Belki benzetme kabadır ama gerçekliğinden asla kuşku duyulmamalıdır.

KÂR-ÜCRET, BURJUVA-PROLETER

Ekonomik bazda kâr-ücret, sosyal bazda burjuva-proleter kavramlaştırmaları, kapitalizm tarafından paramparça edilen insanlığın tüm tarihsel birikimini en acımasız ve ince yöntemlerle asimile eden ve sonunda soykırım ve nükleer dehşetle gezegene salan bir sistemi pozitivist tarz bilimselleştirmenin ilk adımlarıdır. Proleter denen unsurun tek başına emeğiyle değer yarattığını, daha sonra bir nevi sahibi olan sermayedarın para ve diğer araçlarının karşılığını bu değerden kâr olarak kopardığını bilimsel bir tespitmiş gibi ileri sürmek, ekonomizm yaklaşımının temelidir. Ekonomik indirgemecilik denen anlayış bu olsa gerekir. Tarih, toplum ve siyasal erkten bu denli kopuk bir değer tarifinin düşüncesi bile çok problemlidir. Bireyi sermayedar ve işçi olarak tanımlarsak dahi, değeri bu anlayışla oluşturamazlar. Ekonomik değerlerin tarihsel-toplumsal niteliği çok açıktır. Zaten değişimin ilk başlarda ayıplanmayla karşılaşması, fazlalıkların armağan edilmesi değere verilen kutsal anlam nedeniyledir. Halen hiçbir çiftçi “Ben ürettim” demez; “Atalarımın malını işleyip nasipleniyorum” der. Hatta “Tanrının nimetine hamd olsun” diyerek, kaynaktan ne anladığını basitçe ama sözde ‘bilimden’ daha anlamlıca ortaya koymaktadır.

Bir ananın, proleteri dokuz ay karnında taşıyıp bin bir zahmetle işgücü haline getirinceye kadar verdiği emeğin karşılığını nasıl tanımlayacağız? Sermayedarın çalıp çırptığı binlerce yıldan kalma birikimlerle hazırlanan üretim araçlarının sahipliklerini ve paylarını nasıl belirleyeceğiz? Hiçbir üretim aracının değerinin pazarda satıldığı gibi olmadığını unutmamalım. Bir fabrikanın sadece teknik icatçılığı binlerce keşifçi insanın birikimli yaratıcılığının ürünüdür. Bunların değerini nasıl belirleyip kime ödeyeceğiz? Bunların toplumsal paylarını düşünmemek, ahlakı tamamen yadsımadan mümkün mü? Bu tarihi-toplumsal değerleri sadece iki kişi arasında paylaşmak adaletle uyur mu? Kaldı ki, bu iki kişinin aileleri, toplumsal çevreleri vardır. Aileleri ve toplumsal çevreleriyle korunup kollanan bu iki kişi üzerinde bunların hiç mi hakkı yoktur? Soruları daha da yakıcı kılıp arttırabiliriz. Fakat bu kadarı bile kâr-ücret ikileminin ne kadar problemlili olduğunu göstermeye yeterlidir.

Kâr ve ücretin sahiplerini bu sefer birer burjuva-proleter olarak ilişkilendirelim. Bu iki sınıfın doğuş aşamasında iki devrimci sınıf olarak eski topluma karşı yeni toplumu doğurttuklarını iddia etmek gerçeklerle ne kadar bağdaşır? Tarihte bu ittifakın hiçbir karşılığı yoktur. Sonra temel çelişki gereği karşı karşıya geldiklerini, köklü çatışma süreci anlamında doğrulatacak örnekler belirleyici olmayacak denli azdır. Olanlar da eski çatışma geleneklerinin devamıdır. Belirgin olan ve somut yaşam içinde gözlemlenen, tıpkı kölenin Firavun’un bedeninin bir eki olması gibi, işçinin burjuva karşısındaki pozisyonu da benzerdir. Tarihte efendisine karşı kölelerinin hiçbir başarılı eylemi yoktur. Çokça adı örnek gösterilen Spartaküs bile, son tahlilde efendi olma özlemindeki bir isyancıydı. Bundan farklı bir programının olmadığını biliyoruz.

Unutmamalıyız ki, binlerce yıllık köle-efendi ilişki mirasını devralan patron-işçi ilişkisi bin bir ilmekle birbirine bağlı olup, öyle patrona karşı tek tük istisnalar dışında, köklü başkaldırıları ve zaferler sağlamış

olmaktan uzaktır. İlişkiler ezici oranda patrona bağıllık temelinde sürdürülmüştür. İşçi başkaldırısı denilen olayların da çoğunlukla yarı-köylü ve işsizleştirmeye karşı olanlar tarafından geliştirildiğini bilmekteyiz. Başkaldırıları genel toplumsal etkilemelerle ilgilidir. Patron-işçi ilişkisine yansıyan da bu etkilerdir. Daha da önemli olan, işçinin patrona karşı hak mücadelesi (problemleri olduğunu belirttik) değil, proleterleşmeye karşı, işçi ve işsiz olmaya karşı mücadelesidir. Proleterleşmemek, işçileşmemek, işsizliği kabul etmemek daha anlamlı ve etik bir toplumsal mücadeledir. Birer ezilen olarak köleyi, serfi ve işçiyi asla yüceltmemeliyiz. Yüceltilecek eylem ve ilişki, tersine köleleşmeme, serfleşmeme ve işçileşmeme biçiminde formüle edilmelidir. Efendileri tanıyıp ve tanımlayıp, daha sonra hizmetkârlarına mücadele önermek, tüm oportünizmlerin ortak eğilimidir. Tarih boyunca hak, emek mücadelesini boşa çıkaran bu zihniyetler olmuştur. Özcesi, bu ilk 'bilim' kavramlarıyla ne anlamlı bir sosyoloji yapmak, ne de başarılı bir toplumsal mücadele geliştirmek mümkündür! Bu hususları belirtirken emeği, değeri, kârı, sınıfı inkâr etmediğimizi, daha çok bilim inşasında kullanılma tarzlarını doğru bulmadığımızı belirtiyoruz. Yanlış bir sosyolojinin inşa edildiğini belirtmek istiyorum.

Toplumun ekonomik yaşamında kapitalizmin yeri en üst katlarda gerçekleşmektedir. Başlangıcında büyük tüccarın pazar üzerinde tekel fiyatlarıyla sermaye biriktirmesine dayanır. Sermaye, tarifi gereği, sürekli kendini büyüten parasal değerlerdir. Özellikle aralarında büyük fiyat farkı olan uzak pazarlar karşısında büyük değer birikimleri kapılır. Finans olarak devlete verilen borçların karşılığı olarak faiz ve iltizamlarla büyüme ikinci yoldur. Maden işletmeleri, kıtlık ve savaş dönemleri, palazlandığı diğer önemli alan ve dönemleridir. Ticaret dışında tarım, endüstri ve ulaşımcılıkta kârlı buldukça yer alır. Endüstri devrimiyle temel kâr alanları sanayi sektörü olur. Her iki dönemde de arz ve taleple oynayarak, hem üretimi hem tüketimi belirlemeye çalışır. Belirleyici olduğu oranda kâr oranlarını artırır. Büyük ticaret ve sanayi, kapitalizmin başlangıç ve olgunluk süreçlerinin kâr alanlarıken, günümüzde ağır basan sektör finanstır. Başlıca finans araçları olan para, senet, banka, kredi araçları kapitalist ekonominin hızlanarak kâr devrelerini kısaltmayı, yoğunlaştırmayı ve genişletmeyi sağlar. Böylelikle kâr oranlarında büyük spekülasyon balonları oluşur. Böylece de kriz süreçleri bu ekonominin ayrılmazları haline gelir.

İşsizliği çoğaltarak ücretleri düşürme ve ucuz çalışan ülkelere kayan yatırımlar, diğer kâr şişiren yöntemlerdir. Sonuç olarak kaynağını en eski avcı ve ticaret kültüründe bulan, fiyatlarla oynama gücü kazanarak gelişme şansı yakalayan, toplumsal denetimden ahlakı ve dini gevşeterek kurtulan, iktidarı borçla kendine bağlayan ve pazar üzerinde tekel kurarak gelişen bu ekonomi biçimi, nihai tahlilde talan ekonomisi olmaktan kurtulamaz. Kâr amacıyla endüstriye el atması, kâr oranlarına göre bir üretim ve tüketim yapısını esas alması, toplumsal bünye ve doğal çevre üzerinde gittikçe taşınması zor yükler yükleyerek yol açtığı krizler, çöküş ve çürümesinin doğuşundan itibaren yol arkadaşlarıdır. Şüphesiz ekonominin tümü değildir. Ne ticaret, tarım, sanayi, ne de dolaşım, teknikler ve pazarlar kapitalizmin icatları olmayıp, tersine ağır istismarına ve talanlarına uğrayan temel toplumsal ekonomik kurumlarıdır. Tarih ve uygarlıkla belirlenip politikayla iç içe bir yaşama sahiptirler.

Hiçbir ekonomik biçimin kapitalizm kadar iktidar zırhına ihtiyaç duymadığını, kapitalizmin iktidarsız oluşamayacağını önemle belirtmeliyiz. Ekonomi-politik 'bilimciler', kapitalizmin en temel özelliği olarak, tarihte ilk defa iktidar dışında ekonomik yöntemle, sermaye-emek gönüllü birlikteliğiyle kârın, artık-ürünün-değerini oluşturduğunu iddia ederler. Hem de başat bir varsayım olarak. Burada en az emek teorisi kadar saptırılmış bir söylemle karşı karşıyayız. Bir yerlerden barışçıl tarzda sermaye oluşturulmuş; yine barışçıl ilişkiler sonucunda köylüler, serfler, zanaatkârlar üretim araçlarından kopup bir araya gelerek, adeta mutlu ve devrimci bir evlilik yaparcasına, faktörel değerler olarak bir sentez oluşturup yeni ekonomik biçimi tarih sahnesine çıkarmışlardır. Öykü aşağı yukarı böyle yazılmaktadır. Kocaman ekonomi-politikçilerin sağlı sollu karargâhlarında gerçekleştirilen tüm metinlerde bu idea 'amentü' değerindedir. Bu idea olmadan ekonomi-politik olamaz. Buna bir de pazarda rekabeti ekledin mi, dört dörtlük bir ekonomi-politik kitabını ana ilkeleri bağlamında yazdın demektir.

Öncelikle kapitalist ekonomi denilen ilişkiyi bir uygar toplum bütünlüğü içinde görmeye çalışalım. Kapitalist ekonominin, değişim ekonomisi de denilen metalaşmanın pazar ilişkisi ve rekabetinin üstünde tüneyen ve esas olarak fiyatlarla oynayarak ve farklı alanlar arasında oluşan farklı fiyatlardan yararlanarak kurulan bir tekelcilik kazancına dayandığını iyi kavrayıp özümsemek gerekir. Aslında değişim değeri yaratan bir sektör olmadığını da bu tanım gereği iyi anlamalıyız. Genel ekonomik yaşamın çok cüzi bir kısmıyla ilgilidir. Ama stratejik konumu nedeniyle bu belirleyicilik sağlayan bir cüziliktir. Çok az kişinin elinde çok büyük ölçüde biriken bir değişim değeri toplamıdır. Dolayısıyla hem arz hem taleple oynama stratejik üstünlüğü vardır. Unutmamak gerekir ki, bu üstünlük o güne kadar devletlerde de yoktur. İlginç olan, bu üstünlüğün doğuşu ve kullanış tarzıdır. Doğuşunu az çok anlıyoruz. Kullanış sürekli sermaye büyümesine

dayandığı için, çok daha çarpıcı ve toplumu altüst edicidir. Buna devrimci demek topluma ihanetle özdeştir. Özellikle tarihsel-demokratik topluma!

KAPİTALİZM EKONOMİ DEĞİLDİR!

Paranın komuta gücü kazanması, aslında ekonomik olay olmaktan çıktığının da itirafıdır. Usta tarihçi Fernand Braudel, kapitalizm pazar karşıtı, dolayısıyla ekonomi karşıtı, hatta ekonomi dışıdır derken, çok anlamlı bir gerçeği dile getirmektedir. Ekonomiyi değişim ve pazar olgusuyla başlattığı için bu yargısı büyük değer arz etmektedir. Her şeyi ekonomiye boğan kapitalizmin ekonomiyle ilgisinin olmadığı, hatta onun can düşmanı olduğu benim de hep dile getirmek istediğim bir görüştü. İDDİA EDİYORUM: KAPİTALİZM EKONOMİ DEĞİL, EKONOMİNİN CAN DÜŞMANIDIR. İleriki bölümlerde bu konuyu kapsamlı ele alacağım. Finans, ekonomi midir? Küresel finans, ekonomi midir? Çevre felaketi ekonomi midir? İşsizlik ekonomik sorun mudur? Banka, senet, kur, faiz ekonomi midir? Kanser gibi kâr uğruna meta üretmek ekonomi midir? Soru listesi kabarıktır. Hepsine verilecek tek cevap koca bir HAYIR'dır. Formül şudur: Para, sermaye bahane = iktidar şahane! Para-sermayenin son derece hileli oyunları ne yeni bir ekonomik biçim yaratılmıştır, ne de kapitalist toplum biçimi, hatta kapitalist uygarlık diye bir uygarlık biçimi söz konusudur. Ortada tarihin hiçbir döneminde tanık olunmayan toplumun bir ele geçiriliş oyunu vardır. Sadece ekonomik gücün değil, tüm siyasi, askeri, dini, ahlaki, bilimsel, felsefi, sanatsal, tarihi, maddi ve manevi tüm kültürel gücün ele geçirilişi. KAPİTALİZM EN GELİŞMİŞ EGEMENLİKTİR, İKTİDARDIR.

Kapitalizm çağı da denen insanın son dört yüz yılına bakalım. Toplumla ilgili egemenlik altına alınmamış, en ince kılcal damarlarına kadar üzerinde iktidar kurulmamış toplumun bir hücresi, dokusu kalmış mıdır?

Tüm bu iç içe ve birbiriyle bağlantılı ilişki ağlarına ne ad verelim? Nasıl bir sistem olarak tanımlayalım? Tüm bu gelişmeyi yeni bir ekonomik yaratıcı sınıf mı sağladı? Ortada verimli kılınmış bir ekonomi vardır. Kimdir bunu yaratanlar? Bin bir çeşit zanaatkâr, çiftçi, işçi, küçük tüccar, dükkâncı, pazar ve dolaşımı hızlandıran para ve senetler. En önemlisi, bu ekonomik verimlilik artık-değeri büyütüyor. Kim aslan payını alıyor? Herhalde ekonomiyi para ve siyasi-askeri güçle denetleyenler. Çünkü para olmazsa satış olmaz. O olmazsa verim durur. Ordu ve siyasi güç olmazsa işgal görür, o zaman yine verim düşer. Demek ki belirleyicilikte para ve türevlerinin etkileri olmakla birlikte, ekonomiyi ancak kontrol düzeyine getirmek ve karşılığında da büyüyen artık-değeri gasp etmek için bu denetimi sürdürüyorlar. Bunlar muhtemelen siyasi ve askeri erkle sıkı ilişki içinde olan kesimlerdir. Prens ve kralın ordunun başı olduğu, paraya da çok ihtiyaçları olduğu, dolayısıyla artık-değer toplayanlarla ya aynı gruptan ya da yoğun ilişkiler içinde oldukları yüksek bir ihtimaldir. Bu arada sanat ve fikir hareketleriyle de aralarını iyi tutuyorlar. Avrupa'da özgürlüğe önem veren kral ve prens olarak tanınma işlerine geliyor. Rakiplerindeki muhalefet hareketlerini de desteklemekten geri kalmıyorlar. Bir kez daha soralım: Bu komple hareketi nasıl kavramlaştırabiliriz? Ekonomiktir desek, ortada gerçek ekonomiyle uğraşan bir kişi bile yoktur. Olanlar artık-değeri ele geçirenlerdir. Bunlar kimlerdir? Kendilerini dıştan ekonomiye dayatanlar. Para-değeri dolaşımında hızlandırarak parayı çoğaltanlar. Devlete borç olarak aktaranlar. Karşılığında belki de devlete ortak olanlar.

Görüyoruz ki, kapitalizm, kapitalist ve kapitalist ekonomi dediğimiz dolaylı olarak ekonomiyi denetleyenler, ama esas olarak içinde yer almayanlar oluyor. Esas uğraşları ne bunların? İktidar tekeliyle ilgililer. Ekonomik tekellerini iktidar tekelleriyle birleştiriyorlar. Savaşıyorlar; ülkede savaşı kazandıklarında ülke içinde güçleri artıyor. Bu daha çok artık-değer demektir. Dışa doğru savaş kazandıklarında, bu sömürge kazanımı ve hegemonya demektir. Bu gelişme ise tekel talanı demektir.

Yine sürekli sorduğum soru devreye giriyor. Kapitalizm nerede? Kapitalizm ulus-devlet ve endüstrinin neresinde? Bu soruları ekonomik içerik açısından soruyorum. Cevabını çok sıkı aramama rağmen ekonomi içinde bulamıyorum.

İkinci sırada şüphesiz uygarlık güçlerinin baş sanat olarak belledikleri artık-ürün ve artık-değer gaspı için sürekli ve acımasız yöntemlerle hep denetim altında çalıştırdıkları köle, serf ve işçi kategorisinde yer alanlar vardır. Üçüncü sırada biraz daha özgür her tür zanaatkâr, küçük tüccar, dükkâncı ve küçük arazi sahibi çiftçiler gelir. Bunlara sanatkâr, mimar, mühendis, doktor vb. serbest meslek erbabını da dahil etmekle tabloyu aşağı yukarı tamamlamış oluruz. Ekonomik çarkı tarih boyunca çeviren toplumsal grup veya sınıfların bunlar olduğu tartışmasızdır. Yine aralarında kapitalist, senyör, ağa, efendi yoktur. Bunlar çok açık ki, ekonomik güçler değil, insan ve emeği üzerine her tür sömürüyü, işgali, sömürgeciliği ve asimilasyonu dıştan ve tekelci olarak dayatan işgalci, sömürücü, sömürgeci ve asimilasyoncu güçlerdir. Dıştan dayatmacı ve ekonomi olmayan sadece kapitalist değildir. Büyük tüccar, sanayici ve bankacı olarak kapitalistten başka

senyör, efendi, politikacı, asker ve uygarlıkçı entelektüel de ekonomik olmayan, ekonomiye dıştan kendilerini dayatan güçlerdir.

Kapitalizmi bir ekonomik sistem olarak kanıtlama çabasındaki ‘pozitivist-bilimci’ rahip takımı, krizler sorununu da yanlış algılamakta ve algılatmaktadır. Ekonomik krizlerin tek bir izahı vardır. O da ekonominin can düşmanı, karşıtlığı kimliğinde yatmaktadır. Bazen fazla üretimden kaynaklanan krizler diye bir tanım geliştirilmektedir. Bir yandan dünyanın büyük kısmı açlıktan kırılacak, diğer yandan üretim fazlası bulunacak! Kapitalizmin ekonomi karşıtlığı en çok bu tür bilinçli olarak yaratılmış bunalımlarda kanıtlanmaktadır. Nedeni de gayet açıktır: Tekel kârı. Yok pahasına ürettiği emekçi güçlere bırakılan paylar alım gücüne yetmeyince, sözde bunalımlar ortaya çıkıyor. Daha doğrusu, çıkarılmış oluyor. Bu durumda hangi sahte rahip, daha doğrusu sözde ekonomist imdada yetişiyor? Keynes! Ne diyor? Harcamaları devlet arttırsın. Nasıl? Emekçilerin alım gücünü yükselterek! Oyun bütün iğrençliğiyle nasıl ortaya çıkıyor? Bir yandan cebini boşaltacaksın, diğer yandan elinle diğer cebini dolduracaksın! Bu, bal gibi emekçileri ve tüm uygarlık dışı toplumu ölümü gösterip sıtmaya razı etme politikasıdır. Çok açık ki, politik bir ilişkiyle karşı karşıyayız. Uygarlığa karşı demokratik güçlerin eylemi bastırılmak istendiğinde önce aç bırakılır. Sonra yalvarılarak karınları doyurulur. En eski savaş taktikleriyle karşı karşıyayız: Bir halkı, bir şehri teslim almak istiyorsan, önce ablukaya alacak, aç bırakacaksın! Sonra teslim olma karşılığında karnını doyuracaksın!

Kıtlığa dayalı krizleri de aynı kategoride değerlendirebiliriz. Bilinçli mal üretiminden vazgeçilmesi veya hastalık ve afetler karşısında insanların çaresizliğinden medet umulması. Mevcut teknik ve donanımlarla ciddi bir açlık ve kitlevi hastalıklar düşünülemez. Amaç hegemonik sistemin varlık sorunu olduğunda bu yapay bunalım türüne başvurulmakta, hastalık ve afetler koz olarak kullanılmaktadır. Bir kez daha ‘kapitalist ekonomi ve toplumu’ denilen aygıtın resmi hegemonik uygar güçle bağlantısını netçe görüp yorumlayabiliyoruz. Metot aynıdır: Aç bırak, hastalığını ve felaket halini kullan! Hem de kurtarıcı melek ve hatta tanrısı olduğunu kanıtlamış olursun. Kulların sana bol bol şükretsin!

Kapitalizm sistem olarak artık-değerden kâr oranını yüksek tutmak için daima bir yedek işsizler ordusunu devrede tutmak zorundadır. Hatta yoksa yaratmak zorundadır. İşsizlik bilinçli yaratılan süreçtir. En sıradan canlı hayvan ve bitkiler işe yararken, insan gibi bir varlık nasıl işsiz bırakılarak yararsız kılınsın? Örneğin işsiz karınca olabilir mi? Karınca bile işsiz olamıyorsa, insan gibi gelişmiş bir varlık nasıl işsiz olsun? Evrende işsizlik kavramına yer yoktur. Ancak analitik zekânın sapık bir ürünü olarak, toplumsal yaşamın en vahşi eylemi olarak işsizlik yapay olarak yaratılmakta ve canlı tutulmaktadır. Kapitalist sistemin ekonomik yaşama karşı en amansız düşmanlığını hiçbir olay ‘işsizlik’ kadar açığa çıkaramaz. En ağır eleştirdiğimiz firavun rejiminde bile ‘işsiz köle’ kavramına yer yoktur. Nasıl ki işsiz firavun olmaz ise, işsiz köle de kavram olarak bile düşünülemez. Bir kölenin her zaman değeri ve işi olmuştur. Sadece kapitalizmde işsizlik, yani amansız ekonomi düşmanlığı vardır.

Kapitalizm ekonomik tekniğin de düşmanıdır. Mevcut bilim ve teknik düzeyi, adına ister ‘refah toplumu’ ister ‘cennetteki toplum’ diyelim, herhangi bir toplumun rahatlıkla hem siyasi sistem olarak demokratik toplum biçiminde varlığını sürdürebilecek, hem de ekonomik olarak sorunlarını çözebilecek bir tarzda gelişmiş bulunmaktadır. İnsan ihtiyaçlarına bu bilim ve teknik düzeyin optimum (en verimli tarzda) uygulanmasına kapitalist sistemin ‘kâr yasası’ engel koymaktadır. Kâr yasası olmazsa, sadece insanın beslenme ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş bir ekonomiye, mevcut bilim ve teknik düzeyi rahatlıkla gerekli her çözümü bulabilecek kapasitededir. Bu kapasite hiçbir zaman tam kullanılmamakta; bilakis sürekli krizler, işsizlik, toplumsal şişkinlikler yaratılarak kapitalist uygarlık sürdürülmek istenmektedir. Demek ki kapitalizm sadece ekonomi düşmanlığı değil, ekonomiyi optimal düzeyde gerçekleştirebilecek bilim ve tekniğin de düşmanıdır.

Kapitalizm ekonominin en temel ilkesi olan ahlakın, moral değerlerin de düşmanıdır. İnsanlık ancak ahlaki ilkeyle ekonomik ihtiyaçlarını düzenleyebilir. Aksi halde örneğin karıncalar gibi çoğalabilir ki, buna on tane dünya gibi gezegen bile yetmez. Ahlak olmazsa ‘aslan toplumuna’ dönüşebilir ki, geriye yenilecek sığır, hayvan kalmaz. O zaman aslana da dünya kalmaz. Yani kapitalizm sınırlandırılıp durdurulamazsa, ya toplumu ‘karıncalar toplumuna’ dönüştürerek yıkımın eşiğine getirecek (örneğin Çin ve Japonya’nın durumu), ya da ‘aslanlar toplumu’ durumuna getirecektir (örnek ABD toplumu). Her toplum ABD, Çin ve Japonya gibi olursa, insan toplumunun sürdürülebilirlik şansının gittikçe azalacağı açıktır. Burada kapitalizm esasta ahlaki ilkeyi sözde ‘kapitalist ekonomiye’ kurban etmiştir. Bir dönem çocuklar, kız çocukları da fazlalıktır diye kurban edilirdi. Varsa ancak böyle bir ahlakla insan kurban edilerek toplum sürdürülebilir. Nitekim tüm kapitalist damgalı savaflara ‘insan kurban etme ayinleri’ olarak bakarsak, nasıl bir ‘kapitalist ekonomi ilkesi’ ya da ahlaksızlığıyla karşı karşıya olduğumuzu anlarız. Yalnız toplumun iç sosyal dokularını tahrip etmiyor bu ahlaksızlık. Çevreyi, doğayı da ilk defa hükmü altına alarak, büyük bir katliam sürdürerek

sadece insan yaşamını değil, tüm canlı yaşamı da tehdit edecek boyuta varıyor. Bundan daha büyük ahlaksızlık ve canlı düşmanlığı olabilir mi?

Kapitalizm, ekonomiyi en son küresel aşamasında zirveye çıkarttığı 'borsa, kur ve faiz' piyasası denilen para-kâğıt oyununa çevirerek düşmanlığını, gerçek ekonomiyle ilgisizliğini fazlasıyla ve tüm toplumun gözüne sokarcasına kanıtlamaktadır. Tarihin yine hiçbir döneminde ekonomi bu tür kâğıt oyunlarına, sanal bir sisteme dönüştürülmemiştir. Ekonomi toplumların en hassas dokusu olarak değerlendirilmiş, hep kutsallık atfedilecek düzeyde (kutsallık kelimesinin kaynağı Sümer toplumuna kadar gitmekte ve gıda kavramıyla bağlantılandırılmaktadır) değerlendirilmiştir. Beslenme en öncelikli sorun olarak görülüp çözümlenmeye çalışılmıştır. Bütün dinlerde ekonomik güvenceye dayalı bir izah yanı vardır. Bayramlar ekonomik bolluk veya en azından kriz olmaktan çıktığı dönemlerin anısına düzenlenmektedir. K. Marks'ın haklı olduğu bir nokta olarak, toplumun tüm alanlarını etkileyecek özelliklerin toplam ifadesi olacak kadar önemli olan ekonomi, duygusal ve analitik zihnin yoğunluk alanı olmaktan çıkarılıp para-kâğıt oyunlarına bağlanarak, analitik-spekülatif zihniyetin en sorumsuz, gerçek yaşamdan kopuk alanına dönüştürülerek gerçek niteliğini ortaya koymaktadır. Hiçbir emek harcamadan, kur, faiz ve senet fiyatlarıyla oynayarak, küresel çapta saatlik süreler içinde milyarlarca Dolar (küresel para) el değiştirmektedir. İnsanlığın yarısı açlık ve yoksulluk sınırlarında gezinirken, bu tür değer transferleri kadar ekonomiye zıtlığı yansıtacak bir sistemi tasavvur etmek zordur. Kapitalizm, finans çağı da denilen son evresinde, sadece bu yüzüyle bile ne kadar gereksiz, ekonomi dışı ve düşmanca sistem olduğunu gayet iyi kanıtlamaktadır.

Kapitalizm ekonominin en temel iki alanı olan üretim ve tüketime el atıp kontrol altına alarak, toplumların gerçek besin, giyim, barınma ve dolaşım ihtiyaçlarıyla ilgisi bulunmayan, sadece kârını maksimize etmeyi hedefleyen politikalara ağırlık vererek ve daha önce belirttiğimiz gibi üretim ve tüketim krizleri yaratarak yapılarını kökten bozmaktadır. İnsanlık emeğinin gerçek üretim ve tüketim yapılarıyla ilişkisi bulunmayan veya önceliği olmayan, bilakis büyük sakıncalar içeren nükleer silahlar başta olmak üzere korkunç boyutlarda silahlanma, çok kâr getirdiği için çevreyi felakete götüren karbon kökenli enerji kaynaklarına yatırım, genetiği değiştirilmiş tarım, uzay teknolojisi, kara, deniz ve hava ulaşım hatlarına çok pahalı olmak kadar yol açtığı kirlilik bilindiği halde büyük yatırımlar, moda çılgınlığının sonucu olan aynı tür malın yüzlerce versiyonu için hesapsız yatırımlar sadece birkaç örnek olarak sunulabilir. Bir yandan çılgınca ve gereksiz alanlarda dağ gibi yığılan eşyaların pazarsızlıktan tüketim niteliğini yitirip çürümeye terk edilmesi, diğer yandan tüketim gücü olamamaktan kaynaklanan açlık ve hastalıktan kırılmalar. İşsizlik orduları! Tarihte hiçbir savaşın, doğal felaketin insan toplumuna yapamadığı kötülüğü ve düşmanlığı; kapitalizm denilen ekonomik biçim hem de ekonominin can damarlarına basarak, sıkıştırarak, kopartarak, suni damarlar takarak gerçekleştirmektedir.

EMEĞİN ÜRETKENLİĞİ İÇİN NE SİYASİ, NE ASKERİ, NE DE TİCARİ-EKONOMİK TEKEL GEREKMEZ

Ekonomi için tarımın, pazarın, küçük ticaretin, zanaatçılığın, çok sayıda bağımsız özel kesimin yararlı olabileceği de açıktır. Tüm bu alanlardaki insan emeği üretkenliği geliştiren değerini kanıtlamıştır. Ne siyasi, ne askeri, ne de ticari-ekonomik tekelin gerekmediğini tespit etmek zor değildir. Asur olmasaydı ekonomi duracak mıydı? Tersine, barışçıl bir ortamın daha farklı ve olumlu bir ekonomik yaşamı mümkün kılacağı anlaşılırdır. Demokrasi karşıtı yönetim olarak devlet sadece gereksiz değildir; ortaya çıkardığı bürokrasiyle, yol açtığı savaşlarla, yaptığı gasplarla ekonomi ve toplumu tahrip eden bir güçtür. Burada şehri ve tabakalaşmanın önemini, gereğini tartışmıyorum; tanrısal ideolojik kılıflara büründürülmüş, etrafında sıkı bir askeri-siyasi duvar ören zorba gücün uygarlıkla ilişkisini sorguluyorum. Şehirleşmenin olumlu yanları anlamında varsa bile bir uygarlık, bunun nasıl kirletildiğini, muazzam bir geriletici, tutucu engelle olumsuzlaştırıldığını tekrarlıyorum. Yönetim koordinasyonu ayrı, zorba ve gaspçı tekeller ayrıdır.

Siyasi, ticari ve ekonomik tekelin iç içeliğinin sadece kapitalizme özgü olmadığını, şehirleşme ve hanedanlıkla birlikte uygarlığın ilk başlarından beri aynı özelliklerini oluşturarak, kopmaz bir zincir halinde uygarlığın olumlu yanlarıyla demokratik etkinliği ezerek, sarmalayarak varlığını günümüze kadar taşıdığını vurguluyorum.

İktidarı uygarlık bağlamında artık-ürünü elde etmeye, arttırmaya ve ele geçirmeye yönelik her tür toplumsal faaliyet olarak işlevselleştirmek en uygun tanımdır. İdeolojik faaliyetlerden askeri faaliyete, uyutma masallarından soykırımlara, eğlence oyunlarından dinsel ritüellere kadar toplumsal artık-ürün ve değerleri sızdırmaya yarıyorsa, son tahlilde o faaliyetlere iktidarsal faaliyetler demek mümkündür. İktidar bu

anlamda çok kapsamlı bir toplumsal faaliyet alanıdır. Özellikle uygarlıksal toplumlarda iktidar sürekli derinliğine ve genişliğine artık-ürün oranında artma eğilimindedir.

Artık-ürün ve değer kavramına açıklık getirirsek, iktidarın mahiyeti daha iyi anlaşılır. Kişi ve grupların maddi ve manevi yaratımlarını, kazanımlarını, bir bütün olarak kültürel değerlerini güç kullanarak ele geçirme eylemine ve kurumsallaştığı ölçüde de 'iktidar sanatı' olarak duruma baktığımızda, 'ele geçirilen' ve 'ele geçirenin ne olduğu somutluk kazanır. İktidar kendisinin olmadığı halde sürekli bir şeyleri güçle ele geçirme, kendine ait sayma, asimile etme, mülkleştirme, yurtlaştırma, aksi durumlarda yine zorla kendisinden atma, sürgün etme, yurtsuzlaştırma, işsizleştirme, mülksüzleştirme, genel olarak maddi ve manevi açıdan değersizleştirme eylemi ve sanatıdır. Bunu sadece ekonomik artık-ürün ve değerle sınırlandırmak çok dar bir yaklaşım olur. Bu konuda ele geçirme asıldır. Fakat buna giden yolda binlerce başka değerler de iktidar güçlerince ele geçirilir ki, toplamına iktidar demek daha gerçekçidir Demokratik otoritenin temel işlevi ise, ilgili kişi ve grubun varlığını ve varlığına dolaylı ve dolaysız bağlı olan maddi ve manevi değerlerini savunmak, ele geçirilmesine göz yummamak, ele geçirilmişlerse tekrar kendisine mal etmek gibi her bakımdan pozitif, gerekli, haklı, vazgeçilmesi zor durumlarla ilgilidir. Demokratik otorite, bu içerik temelinde eyleme geçme sanatıdır. Özünde ele geçirilmeyi önleme gücü ve onun sanatsal eylemi demek daha doğrudur. Anayurdunun ele geçirilmesiyle ele geçirilmesinin önlenmesi açısından güç kullanma etkinlikleri veya sanatları (ordu-savaş) arasında ontolojik (varlıksal) fark vardır. İkisi birbirine zıt kavramlardır. Toplumda bu durumların karşılığı iyi-kötü, günah-sevap, doğru-yanlış, haklı-haksız, güzel-çirkin gibi birçok temel kavram ikilemleriyle ifade edilir.

Devletin ekonomik tekel niteliği sanayi devrimiyle daha yaygınlaştığı ve sanayi tekelciliği çok geliştiği için, neredeyse toplumun yarısı devlet kurumlarında işçi-memur olarak istihdam edilir. Kendi başına bu durum toplumun büyük kısmını ulus-devlet üyesi, yani vatandaşı olmak için yarış durumuna sokar. Özel denilen tekelleri ulus-devlet tekellerinden ayırmak güçtür. İkisi arasında çok sıkı birlik, ortaklık hali mevcuttur. Devlet tekelinin nerede başlayıp nerede bittiği ile özel tekelin yeri arasında ayırım yapmak güçtür. Özel tekeller kârın yarısından çoğunu devlete verirken, devlet de bir nevi modern iltizamlar olarak kendilerine sınırsız kolaylıklar sağlar. Dolayısıyla özel tekellerin bireyi vatandaşlaştırması devletten bazen daha da gericedir. Çünkü işsiz bırakma bahanesiyle istediği kıvamda eğitmesi çok kolaylaşır. Sendikaların son dönemlerinde tutuculaşıp ulus-devletçi kesilmesi de bu gelişmelerle bağlantılıdır. İşçilik reel-sosyalizmle adeta ulus-devletin militanı haline getirilir.

Günümüzde çığ gibi büyüyen işsizliği sermayenin ucuz işçi, esnek işçi yaratmak için geliştirdiğini söylemek çok eksik bir değerlendirmedir. Gerçeğin bir yönü bu olmakla birlikte, asıl nedeni sermayenin toplumu kâr peşinde koşturan faaliyetlere bağlamasıdır. Kâr-sermaye için faaliyet kesinlikle toplumun temel ihtiyaçlarıyla örtüşmez. Eğer toplumun doyurulması için yapılan üretim kâr getirmiyorsa, toplumun açlık ve yoksulluktan kırılması -Nitekim günümüzde milyonlarca insan bu durumdadır- sermayenin umurunda bile değildir. Örneğin eldeki sermaye miktarı biraz tarıma yatırılırsa, asla açlık sorunu kalmaz ve olmaz. Ama tam tersine, sermaye tarımı sürekli boşaltıyor, bozuyor. Bunun nedeni tarımda kâr oranının ya hiç olmaması ya da çok düşük olmasıdır. Paradan dev miktarda para kazanılırken, hiçbir sermayedar tarımı düşünmez. Sermayenin karakterinde bu tür düşünceye asla yer yoktur.

Demek ki, sermayenin toplumun ana gövdesini giderek işsiz ve yoksul bırakması günlük, geçici politikalar nedeniyle değil, yapısal karakteri nedeniyledir. Çok ucuza çalışılmak istense de toplumdaki işsizliğin çözülemeyeceği, incelemeye gerek olmadan sıradan bir gözlemlerle rahatlıkla anlaşılabilir. Artık-değer üzerine kurulu kârlılık politikaları ve sistemi ortadan kalkmadan, toplumun işsizlikten ve yoksulluktan kurtulamayacağını bir kez daha iyi bilmek gerekir.

Yoksa örneğin tarih boyunca çok sayıda toplumu doyuran, neolitik topluma on beş bin yıldır analık eden Mezopotamya ovalarında neden işsizlik, açlık ve yoksulluk kol geziyor? Kâr amaçlamayan bir üretim hamlesi planlansa, günümüz ölçülerinde yirmi beş milyon insanı rahatlıkla besleyebilecek ve üzerine fazla bırakacak bu ovaların ve insanların tek ihtiyacı sermayenin çalıştırmayan eli değil, tersine işsizliğin, açlığın ve yoksulluğun tek nedeni olan bu elin (özel veya devlet eliyle olması hiç fark etmez) yakasını bırakmasıdır. İhtiyaç duyulan tek şey, gerçek emekçi eliyle toprağın buluşmasıdır; buna fırsat yaratacak toplumsal zihniyet devriminin gerçekleştirilmesidir; toplumsal ahlak ve politikanın tekrar temel dokular, organlar olarak işlevine kavuşmasıdır; demokratik siyasetin bu nedenlerle dört elle ve gözle gerçek beyinlerle görevine koşmasıdır.

Endüstriyalizm tarımı can evinden vurmuştur. İnsan toplumunun asli unsuru, varlık aracı olan tarım, endüstri karşısında büyük yıkım yaşamaktadır. On beş bin yıldır insanlığı var eden bu kutsal faaliyet, bugün kendi haline bırakılmıştır. Endüstrinin egemenliğine bırakılmaya hazırlanılmaktadır. Kâr-sermaye güdümlü endüstrinin tarıma girmesi, sanıldığı gibi seri üretim, bol üretim olarak yorumlanamaz. Genlerle oynanarak

toprak, endüstri tekellerince suni döllenme gibi bir analık durumuna sokulacaktır. Nasıl ki yabancı bir spermle sağlıklı bir hamilelik, annelik mümkün değilse, genleriyle oynanmış tohumlarla toprağı döllendirmek, iyi bir analık durumuna sokamayacaktır. Endüstri tekelleri tarıma yönelik bu çılgınlığa hazırlanıyorlar. İnsanlık tarihi belki de en büyük karşıdevrimi tarımda yaşayacaktır, hatta yaşamaya başlamıştır bile. Toprak, tarım, her ikisi bir üretim aracı ve ilişkisi değildir; toplumun ayrılmaz, oynanmaz varlık parçalarıdır. İnsan toplumu ağırlıklı olarak toprak ve tarım üzerinden inşa edilmiştir. Onu bu mekânlardan ve üretimden koparmak, varlığına karşı en büyük darbeye maruz bırakmaktır. Kanser gibi büyüyen kent gerçeği, daha şimdiden bu tehlikeyi bütün çıplaklığıyla sergilemeye başlamıştır. Kurtuluş büyük ihtimalle ve büyük oranda tersi bir harekette görülmektedir: Kentten toprağı ve tarıma dönüş hareketi. Bu hareketin ana sloganı herhalde “var oluş için ya tarım, toprak ya yok olma” biçiminde belirlenecektir. Kâr-sermaye endüstriyle toprağı, tarımı bütünleştirip dost, simbiotik ilişkilerle bağlamıyor. Aralarına dağ gibi çelişkiler yığıp düşmanlaştırıyor.

Toplumdaki sınıfsal, etnik, ulusal ve ideolojik çelişkiler; çatışmalar ve savaşlara kadar gidebilir. Fakat bunlar giderilmesi olanaksız çelişkiler değildir. İnsan eliyle inşa edildikleri gibi dağıtılabılırler de. Sermayenin aracı olarak endüstriyle toprak ve tarımın çelişkisi insan kontrolünü aşar. Toprak ve tarım milyonlarca yıl ekolojik olarak kendilerini hazırlamışlardır. Bozulmaları halinde, insan eliyle inşa edilemezler. Toprak imali insanın eliyle olmadığı gibi, tarımsal ürünleri ve diğer canlıları, örneğin bitkileri insan eliyle yaratmak da şimdilik olanaklı değildir, olanaklı olması da beklenemez. Zaten bu olanak insan olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleşmiş olanı tekrarlamamanın anlamı ve imkânı yoktur.

Bir kez daha görüyoruz ki, toplumun var oluşsal tüm sorunlarının temelinde tekeller devlet ve iktidar yatmaktadır. Kâr-sermaye bu iktidar tekeli olmadan sürdürülemez.

Güçleri ile orantılı olarak askeri kol, ekonomik değer sızdırmanın en büyük payını kendisine ayırır. Tarihte ganimet amaçlı seferler bu gerçeği gayet iyi açıklar. Ayrıca devletin temelinde mülk, mülkün temelinde askeri fetih ve el koymanın olduğu da çok açıktır. Fetheden sahiptir. Bunu eyleminin doğal, vazgeçilmez hakkı olarak görür, ilan eder. Devlet iktidar güçlerince fethedilen, ele geçirilen başta toprak olmak üzere mülk ve ganimetin (taşınır mülk) toplamıdır. Örneğin “Tüm Osmanlı memalik iyesi (mülkleri) padişahındır” ilkesi bunu ifade eder. Devlet ve askeri fetihler, bu ilke ve bu geleneğin devamından başka bir anlama gelmez. Gelenek böyle kurulmuş ve her devlet inşasında hukukileştirilerek sürdürülmüştür. Askeri kesim bu nedenle kendini devletin, dolayısıyla mülkün esas sahibi olarak görür ve tanımlarken, tarihsel geleneği göz önünde bulundurmaktadır. En güçlü tekeller kol olması iktidar ve devletin doğası gereğidir. Zaten elindeki insan ve silah gücü de rahatlıkla bunu sağlayacak yetenektedir. Sivil bürokrasinin zaman zaman payını (tekeli) arttırmak için giriştiği çabaların askeri darbeye sonuçlanması da bu temel gerçeklerin ışığında daha iyi anlaşılır. Şüphesiz ‘ilmiye’ ve ‘kalemiye’ sınıfı denilen ideolojik ve bürokratik tekellerin de iktidarın ve devletin tesisinde rolleri vazgeçilmezdir. Ama askerin rolü kadar belirleyici değildir. Tarih ve günümüz iktidar ve devlet aygıtlarının en yüzeysel incelenmesi bile bu gerçekleri doğrulamaktadır.

Konumuz açısından asıl önemli hususlardan birincisi, askeriye'nin en gelişkin ve belirleyici tekeller olmasıdır. İdeolojik olarak sunulduğu gibi asker-ordu şan, şeref, kahramanlık için değil (Bunlar işin özünün önemini perdelemek ve çarpıtmak amacıyla geliştirilen ideolojik propagandalardır), iktidar tekellerinin vazgeçilmez ögesi olarak vardır. Özünde ekonomiktir. Ordu ekonomiyeye dayalı olan, ekonominin üstünde ve uzağında duran, ama gelirini (maaşını) en garantiye alan, karşı çıkılması zor, diğer tüm tekeller kesimlerinin uzlaşmak ve paylaşmak zorunda oldukları tekeldir. Tarihsel temel ve gelişimi boyunca böylesi köklü kurumsal bir gelenek ve tekeldir. Özünde ekonomik gelişmeyle en yakından ilgili, ama kendini en uzak tutma ihtiyacını duyan sınıfın (bürokrasinin) tekelleridir. Bu yönüyle toplumdan en uzak gibi durur. Daha doğrusu, kendisini en iyi ekonomik ve askeri silahlarla mücehhez kılmış, donatmış tekeller kesimdir. Askeri çözümlenmeyi doğru yapmadan, ne ekonomik tekellerliği ne de devlet ve iktidar tekellerliğini tam olarak kavrayabiliriz. Üçü de bir bütündür. Aynı özden, toplumun artı-değerlerinden beslenmektedir. Karşılığında toplumun güvenliğini, eğitimini, sağlığını ve verimini düzenlediklerini iddia ederler. Devletçilik, ideolojik devlet kendini böyle sunar. Ama gerçek başka türüdür ve ortaya koyduğumuz gibidir.

EKONOMİ ve AHLAK

Genel anlamda ekonomiyeye toplumun zorunlu maddi ihtiyaçlarını giderme eylemi; bunun kurumsal ve kuralsal ifadesi olarak ifade ederken; daha dar anlamda pazar etrafındaki maddi ihtiyaç değiş tokuşu olarak tanımlamak mümkündür. Kullanım yerine değişim değerini esas alan pazar ekonomisi kabul gören bir tanım olmakla birlikte kapitalizmin tıpkı demokratik alanı yozlaştırması gibi ekonomik alanı da ulus-devlet ve

sermaye tekellerinin tahakkümü altına alarak özünü boşalttığı çok iyi kavranması gereken bir çarpıtmasıdır. Sanki ekonomi ulus-devlet çatısı altında inşa edilen pazarlar üzerinde sermaye tekellerinin öz faaliyetiymiş gibi tanımlanmaktadır. Burada ekonomi inkâr edilmekte, ekonomi olmayan, gerçek ihtiyaçlar ekonomisinin inkârı olan tekeli ticari, sanayi ve finansal aşırı kâr sistemi ikame edilmektedir. Sanki ezel-ebed ekonomik faaliyet bu tekellerden ibaretmiş gibi ekonomi bilimi adı altında yoğun bir meşrulaştırmayla sunulmaktadır. Ekonomik terör olarak da yorumlanabilecek bu faaliyeti toplumun ekonomik olarak yıkılması, pazarın kuşatılıp kâr alanına dönüştürülmesi, finansal araçlarla sanayi ve ticari alanlardaki kapitalist tekellerin ekonomiyi olan ilişkilerini tümüyle ortadan kaldırarak paradan para kazanmayı en temel kategori haline getirmesi tarihte eşi görülmemiş en büyük toplumsal felaket durumundadır. Finans kapital çağı ekonomisinin, toplumun yıkımının zirvesidir. Toplumun neredeyse yarısının işsizliğe çekilmesi, silah ekonomisi adı altında imha araçlarının üretiminin temel ekonomik sektör haline getirilmesi, sadece kârı hedefleyen, toplumun zorunlu ihtiyacıyla alakasız, çevreyi yıkan, tüm doğa ve toplum kaynaklarını kâra dönüştüren çılgın bir anti toplum, anti insan, anti doğa canavarıyla karşı karşıyayız. Önemli olan başta kadınların ve gençlerin bu sistemin ilk sıradaki kurbanları olarak emeklerinin işlevsel kılınmaktan çıkarılması, ekonomisiz yaşatılmaya zorlanmaları, buna karşılık ekonomiyi ilgisi olmayan “kelli-felli” birer iktidar yönetim kurdu olan CEO’ların ekonomisinin kurmayları olarak sunulmasındaki akıl almaz çelişkinin başat ekonomik faaliyet olarak anlam bulmasıdır. Toplumun ezici çoğunluğunun gerçek ekonomiden koparılması, ekonomik kârı yegane güdü haline getiren toplumla ilgisi ancak sömürü tekelleri inşa etmek, sürdürmek olan oligarşik tekellerin devlet iktidarını bile geride bırakan toplum kanserleşmesini ekonomi saymamak kadar, tersine ekonomik inkâr olarak yargılamak hayati öneme sahiptir.

Halbuki ekonomisinin ahlakla ilişkisi daha çok önem taşır. Ahlak bir toplumun çimentosu gibidir. Ahlakı olmayan hiçbir toplum yoktur. Ahlak insan toplumunun ilk örgütlenme ilkesidir. Esas işlevi, analitik zekâ ile duygusal zekânın toplumun iyiliği için nasıl düzenleneceği, nasıl ilke ve tutumlar haline getirileceği ile ilgilidir. Tüm topluma eşit düzeyde, ama farklılıkların rolünü, hakkını da gözeterek davranır. Başlangıçta toplumun kolektif vicdanını temsil eder. Hiyerarşi ve siyasi erkin devlet olarak kurumlaşması, ahlaki topluma ilk darbeyi indirir. Sınıf bölünmesi ahlaki bölünmenin de temelini hazırlar. Ahlaki problem böyle başlar. Siyasi elit bu problemi hukukla çözmeye çalışırken, rahipler dinselikle yanıt bulmaya çalışırlar. Hem hukuk hem de din bu açıdan ahlaki kaynak olarak alır. Nasıl ki siyasetin, siyasi gücün kalıcı, kurallı ve kurumlu mekanizmaları hukuku teşkil ediyorsa, din inşacıları da aynı işlevi ahlak kaynaklı kalıcı, kurallı ve kurumlu başka bir inşayla, yani dinle ahlaki krizi çözmek isterler. Aralarındaki fark, hukukun yaptırım gücünün olması, dinin ise bu niteliğinin olmayıp vicdan ve tanrı korkusunu esas almasıdır.

Ahlak insanın seçim kabiliyetiyle ilgi olduğundan ötürü özgürlükle yakından bağlantılıdır. Ahlak, özgürlüğü gerektirir. Bir toplum esas olarak ahlaki ile özgürlüğünü belli eder. Dolayısıyla özgürlüğü olmayanın ahlaki da olmaz. Bir toplumu çökertmenin en etkili yolu, ahlakiyle bağlantısını kopartmaktır. Dinin etkisinin zayıflatılması ahlak kadar çöküntüye yol açmaz. Onun boşluğunu bir nevi din haline gelmiş çeşitler ideolojiler ve politik felsefeler, ekonomik yaşantılar doldurabilir. Ahlakın bıraktığı boşluğu ise, ancak mahkûmiyet ve özgürlük yoksunluğu doldurabilir. Ahlakın teorisi olarak etik veya ahlakîyat, temel felsefi problem olarak varlığı, giderek daha yakıcı hale gelmiş ahlaki incelemek ve yeniden esas rolüne kavuşturmakla görevlidir. O açıdan ‘kurnaz ve güçlü adam’ öyküsü, sosyal bilimlerde köşe taşı yapılması gereken kavramlardan biridir. Birçok toplumsal ilişkiyi daha iyi yorumlayabilmemiz için gerekmektedir. Kaldı ki, sayılamayacak kadar çok olay ve ilişkinin olduğu alanlarda, öyküleme bilime en değerli katkı aracını sunar. Pozitivizm denen dinselilik, olguculuk adı altında bu denli sayılması ve tespit edilmesi olanaksız olay ve ilişkileri tespit edemeyeceğine göre, geriye öyküleme benzeri din, ahlak ve diğer sanat türlerine başvurarak bilimi geliştirmek daha doğru yol olsa gerekir. Kurnaz ve güçlü adam egemen erkeğe geçişle başlayıp, günümüzün süper güç odaklarında üslenenlere kadar uzun, labirentli, bol komplolu bir yol izler. Bu adam veya adamların mekânlarını, zaman zaman açık, bazen gizli saklandıkları yerleri araştırmak önemlidir. Onları daimi stratejik bir güç olarak sürekli toplumsal hamleler (ekonomik, siyasi, askeri), taktikler içinde tasarlamak bilgilerine bizi daha da yaklaştırır.

Güçlü ve kurnaz adama neden kapitalist demiyorum? Çünkü el koyuşu açık güce ve savaşa dayalı da ondan. Savaşın tuzak demek olduğunu tabii unutmuyoruz. Hukuka, dine uydurmaya, kılıfa büründürmeye gerek duymaz. Yalnız kapitalist ekonomisinin hakkını şu noktada teslim etmek gerekir: Kendinden önceki devlet-ekonomi ilişkisi cebren el koymaya dayanıyordu. Hiyerarşinin örf hukuku ve geleneği mensup olduğu dinin “kâfirin malı helal” kuralı açık gaspa, ganimeti hak bellemeye cevaz veriyordu. Yani güçlü ve kurnaz adam artık devlet oluyordu. Kapitalist ekonomi bu noktada klasik devletten ayrışır. Zıtlaşır demiyorum. Uygur toplumun gelişim düzeyi ganimet türü bir talanı verimli kılmadığında bu sektöre gün doğar. Zaten

kölecî ve feodal devletin verimsizleşmeye (açık gasp, talan demek olan ganimet hakkı verimli olmadığında, toplumun iliklerini kurutup artık-ürün üretmez sınırlara taşıdığı) başladığı an ve süreçlerde devreye girmesi bu farkı ortaya çıkarıyor. Kendine yeni bir ekonomik düzen yaftasını vurma şansı tanıyor.

KADIN VE EMEK

Ekonominin Gerçek Sahibi Kadındır

‘Güçlü ve kurnaz adam’ kadının ev ekonomisine bir hırsız gibi girdi. Talanla yetinmedi. Daha da vahimi, kadını daimi tecavüzü altında tutarak, kutsal aile ocağını kırk haramiler yatağına dönüştürdü. Ne yaptığını bilen bir hainin ruh halini hiçbir zaman terk etmedi. İlk sermaye birikimlerinin tohumları bu iki mekânda atıldı. Birincisi, ev ekonomisinin yakınlarından bizzat evi işgal etme; ikincisi, devletin resmi, meşrulaşmış tekeline karşı özel tekel halinde kırk haramilerin üs merkezlerinde veya yakınlarında mekân tutma. Toplumun ve devletin gözetiminden çekindiği için, erkenden hileli ve maskeli yüzle mekânları arasında gezindi. Pusuda yattı. Fırsat bulduğunda aslan kesilerek avının üzerine atladı. Bazen tilki kurnazlığıyla avını yakaladı. Bukalemun gibi her ortama renk vermekten geri kalmadı. Marjinal noktalarda ticaret uzmanı kesildi. Uygarlıkların erişemediği kent ve kırsal alan onun sıkı gözetimindedir. Toplumun yarıldığı noktalara yerleşmede ustadır. Denge rolünü oynayarak iki tarafı da soymasını bilir. Kısa ticaretten az, uzun yol ticaretlerinden ise azami kazanmanın çok iyi farkındadır. Kârlı alanları adeta burnuyla koku alırcasına tanıması ve yönelmesi, mesleğinin temel kurallarındandır.

Belki tuhaf karşılanabilir, ama bana göre ekonominin gerçek sahibi, tüm işgal ve sömürgeleştirme çabalarına rağmen kadındır. Ekonomiye sosyolojik açıdan anlamlı değerlendirmek istiyorsak, en doğru yaklaşım, mademki çocuğu karnında beslemekten tatalım, en zor doğum sonrası ayakta durabilecek hale getirinceye kadar kadın besliyor, evin beslenme zanaatkârı da kadındır; o halde en temel güç kadındır. Cevabım gerçeğe daha saygılı sosyolojik bir cevaptır. Biyolojiyle bağını da kesin göz önünde bulundurarak. Kaldı ki, tarım devrimindeki rolü ve milyonlarca yıl bitki toplayıcılığıyla, halen sadece ev içinde değil, ekonomik yaşamın birçok alanında çarkı döndüren kadındır. Bilimlerin temelini atma onurunu taşıyan Antik Yunanlıların ekonomiye ev yasası, kadın yasası olarak ad koymaları da bu gerçeği binlerce yıl önce tespit etmiştir.

Ekonomi baştan beri kadının asal rol oynadığı bir toplumsal faaliyet biçimidir. Çocukların beslenme sorunu kadının sırtında olduğu için, ekonomi kadın için hayati anlam ifade eder. Kaldı ki, ekonominin kelime anlamı “Ev yasası, evi geçindirme kuralları” demektir. Bunun da kadının temel işi olduğu açıktır. Ekonominin kadının elinden alınıp tefeci, tüccar, para, sermayedar ve iktidar-devlet, bir ağa gibi yetkililerin eline verilmesi, ekonomik yaşama en büyük darbe olmuştur. Ekonomi-karşıtı güçlerin eline verilen ekonomi, hâlâ iktidar ve militarizmin temel hedefi haline getirilerek, tüm uygarlık ve modernite tarihi boyunca sınırsız savaş, çatışma, bunalım ve kavgaların baş etkenine dönüştürülmüştür. Günümüzde ekonomi, ekonomiyle ilgisi olmayanların, kâğıt parçalarıyla oynayarak kumardan beter yöntemlerle sınırsız toplumsal değer gasp ettikleri bir oyun alanı haline getirilmiştir. Kadının kutsal mesleği, tamamen kendisinin dışlandığı, savaş makinelerini, çevreyi yaşanmaz hale getiren trafik araçlarını ve temel insan ihtiyaçlarıyla pek fazla alakası olmayan kâr getiren fuzuli ürünleri üreten imalathanelere, borsalara, fiyat ve faiz oyunlarına çevrilmiştir.

Tüm uygarlık tarihinde olduğu gibi, en acımasız dönemini kapitalist uygarlık aşamasında yaşamaya başlayan ‘ekonomisiz kılınmış kadın’ gerçeği, en çarpıcı ve derinlikli toplum çelişkisi haline gelmiştir. Kadın nüfusu ezici olarak işsiz bırakılmıştır. Ev işleri en zor işler olduğu halde, beş metelik değer etmemektedir. Çocuk doğurma ve yetiştirme hayatın en zor işi olduğu halde, sadece değer etmemekle kalmamakta, giderek başa bela olarak düşünölmektedir. Hem ucuz, işsiz, çocuk doğurma ve bin bir zahmetle büyütme makinesi, hem ücretsiz ve hatta suçludur! Kadın uygarlık tarihi boyunca toplumun zemin katına yerleştirilmiştir. Ama hiçbir toplum kapitalizmin yürüttüğü ve çok sistemli hale getirdiği istismarı geliştirme gücünde olamamıştır. Bu sefer kadın sadece zemin katta değil, tüm katlarda eşitsizliğin, özgürlüksüzlüğün, demokrasizizliğin nesnesidir! Daha da vahimi, tarihin hiçbir dönemiyle kıyaslanamayacak şiddette ve yoğunlukta cinsiyetçi toplum iktidarını insanın en mahrem organlarına kadar şartlandırıp çoğaltarak, kadını bir seks endüstrisine dönüştürerek, işkenceyi toplumun tüm katmanlarına yayarak, ‘erkek egemen toplumu’ kapitalist uygarlık döneminde azamiye çıkartarak, ‘ekonomostan’, ekonominin yaratıcısı öznenen intikam alırcasına kadın ve ekonomi düşmanlığını her yerde ve her zamanında kanıtlamaktadır!

Kadımdan sonra gerçek ekonomiyle ilgilenen başta çiftçiler, çobanlar, zanaatkâr ve küçük tüccarlar da iktidar ve sermaye tekel aygıtları tarafından adım adım ekonomiden dışlanarak tam bir ganimet ortamı yaratılmıştır. Kadının yaşadığı sorunları tarihsel-toplumsal boyutları içinde değerlendirmek önem taşır. Tüm sorunların kaynağındaki bir sorundur. Daha sınıflı devletli topluma geçiş olmadan kadın üzerinde sert bir erkek egemen (ataerkil) hiyerarşinin kurumlaştığını görüyoruz. Erkek egemenliğinin gerekçesi için birçok mitolojik ve dinsel söyleme başvurulmuştur. Uruk Tanrıçası İnanna Destanı bu sürecin yansımasıdır. Eski kutsal ana tanrıçaya, doğaya büyük özlem duyulmaktadır. İçine kısıldığı ataerkil hiyerarşi ve devlet düzenindeki egemen erkekliğin hile, kurnazlık ve zorbalığından inlemektedir. Babil Destanında bu yönlü gerçeklik (Babil'in kudretli tanrısı Marduk ve kadın tanrıça Diamat'ın kavgaları) çok daha açık ve çarpıcıdır. Sümer mitolojisinde kadının erkeğin kaburga kemiğinden yaratıldığı söylenir. Simgesel bir ifadedir. Tek tanrılı dinlerde bu yaklaşım sürdürülür. Sümer Ziguratlarına tanrıça olarak giren kadın tapınak fahişesi olarak çıkar. İlk genelev Sümer kentlerinde açılır. Tapınak fahişeliğinden saray cariyeliğine terfi ettirilir. Ticaret pazarlarının vazgeçilmez köle nesnesidir. Greko-Romen uygarlığında sadece ev işlerinin kölesidir. Politikada yeri yoktur. Avrupa uygarlığında erkeğe sözleşme ile bağlanmış cinsel objedir. Kapitalist uygarlıkta genelleşmiş evrensel fahişedir. Tarih erkek egemenle tam bir cinsiyetçi yapı ve anlam kazanmıştır. Artık tarih erkek olarak yürümektedir.

Kadının karışması (kadın köleliği anlamına gelir) ardı sıra toplumun sömürülen, baskı altına alınan erkek nesnelere de olduğu gibi yansıtılır. Toplumun üst siyasi, askeri ve rahip kliği egemen cinsiyet konumuna taşınırken yönetilen alt kesim gittikçe karıştırılır. Greko-Romen toplumunda gençlikten itibaren yoğun bir cinsiyetçi yaklaşımla erkek eğitilir. Tüm uygarlık çağları boyunca cinsel çarpıklıklar kadına cinsiyetçi yaklaşımın sonucu olarak yaygınca yaşanır. Artık kadın ne kadar köle ise erkek köle de o kadar kadın veya karıdır.

Uygarlık tarihi, kadının kaybedişi ve kayboluşu tarihidir aynı zamanda. Bu tarih tanrı ve kullarıyla, hükümdar ve tebaalarıyla, ekonomi, bilim ve sanatıyla erkek egemen kişiliğin pekiştiği tarihtir. Dolayısıyla kadının kaybedişi ve kayboluşu, toplum adına büyük düşüş ve kaybediştir. Cinsiyetçi toplum, bu düşüşün ve kaybedişin sonucudur. Adeta sermaye tekellerinin uygarlık tarihi boyunca toplum üzerinde sürdürdüklerine benzer, paralel ikinci bir tekel zinciri de kadın dünyası üzerindeki 'erkek tekeli'dir. Hem de en eski güçlü tekeli. Kadın var oluşunu en eski sömürge âlemi olarak değerlendirmek daha gerçekçi sonuçlara götürür. Belki de kendileri için millet olmamış en eski sömürge halkı demek en doğrusudur.

Kadının statüsü erkek egemen topluma sınırsız iktidar duygusu ve düşüncesi verir. Öte yandan tavizci işçiliğin oluşumundan işsizliğe, ücretsiz işçilikten asgari ücretliye kadar her olumsuzlukta bedel ödetilen kadın emekçilerdir; kadının kendisidir. Liberalizmin eklektik cinsiyetçi ideolojisi bu durumu saptırıp farklı göstermekle kalmaz; bir de kadınlar için özenle geliştirilen ideolojik varyetlere dönüştürülür. Kendi eliyle kendi köleliğini benimsetmek gibi bir şey. Denilebilir ki, sistem ideolojik ve maddi olarak kadını istismar etmekle sadece en ağır krizlerini aşmıyor, kendi var oluşunu da sağlıyor ve güvence altına alıyor. Kadın genelde uygarlık tarihinin, özelde kapitalist modernitenin en eski ve en yeni sömürge ulusu konumundadır. Eğer her bakımdan sürdürülemez bir kriz durumu yaşanabiliyorsa, bunda kadın sömürgeleşmesinin payı başta gelmektedir.

Kapitalist modernite, tüm liberal süslemelere rağmen, eskiden kalma statüyü özgür ve eşit kılmadığı gibi, ek görevler yükleyip kadını eskisinden daha ağır bir statü altına almıştır. En ucuz işçi, ev işçisi, ücretsiz işçi, esnek işçi, hizmetçilik gibi statüler durumunun daha da ağırlaştığını gösterir. Üstelik en magazinellik, reklâm aracı olarak istismarı daha da derinleştirilmiştir. Bedeni bile en çeşitli istismar aracı olarak, sermayenin vazgeçemediği meta düzeyinde tutulur. Reklâmcılığın sürekli tahrik aracıdır. Özcesi, modern kölenin en verimli temsilcisidir. Hem sınırsız zevk aracı, hem en çok kazandıran köleden daha değerli bir mal düşünülebilir mi?

Kapitalizm ekonominin ana gücü, yaratıcısı kadının da düşmanıdır. Tüm çözümlerimiz kadının toplumsal yaşamdaki yerinin, ekonomik değerinin birincil düzeyde ve yüksek seviyede olduğunu kanıtlamaktadır. Kadının, ekonominin merkezinde rol oynaması anlaşılır bir husustur. Çünkü çocuk yapmakta ve beslemektedir. Ekonomiden kadın anlamayacak da kim anlayacaktır! Genelde uygarlık tarihinde özelde kapitalist modernitede kadın dışlanınca, kocaman erkeklerin üzerinde en çok oynadıkları ekonomi bu nedenle sorunlar yumağına dönüştü. Ekonomiyle organik ilgisi olmayan sadece aşırı kâr ve güç hırsıyla başta kadın olmak üzere tüm ekonomik güçleri denetimleri altına almak için girişilen bu oyun; sonuçta her tür hiyerarşinin, iktidar ve devlet güçlerinin toplum üzerinde bir ur gibi büyümesine yol açarak sürdürülemez, oynanamaz bir aşamaya dayanmıştır.

Kadın ve Etrafında Oluşan İlişki ve Çelişkiler Düzeni

Demokratikleşmenin özünü teşkil etmekle birlikte, kendi başına ele alınması gereken olguların başında kadın ve etrafında oluşan ilişki ve çelişkiler düzeni gelmektedir. Komünal ve demokratik duruş dengeleri sosyal bilimlerin alanına ne kadar geç ve yetersiz girmişse, ondan daha fazlasını kadın olgusuna yaklaşımda görmekteyiz. Sanki kadının yaşadıkları doğallığın gerekleriymiş gibi bir anlayış tüm bilimsel yaklaşımlarda, ahlaki ve siyasi tutumlarda ön varsayım olarak kabul görür. Daha hazin olanı, kadının kendisi de bu paradigmayı doğal kabul etmeye alışmıştır. Binlerce yıllık halklara dayatılan statülerin doğallığı, kutsallığı, birkaç kat fazlalığıyla kadının tüm zihniyet ve davranışlarına da adeta kazınmıştır. Halklar kadınlaştırıldığı oranda, kadın da halklaştırılmıştır. Hitler “Halklar kadın gibidir” derken bu gerçeği kast eder. Kadın olgusuna daha derinlikli yaklaşıldığında, biyolojik bir cins olmanın ötesinde adeta bir soy, sınıf, ulus muamelesi gördüğü anlaşılacaktır. Ama en çok ezilen soy, sınıf veya ulus olarak; hiçbir soy, sınıf veya ulusun kadınlık kadar sistemli bir köleliğe tabi tutulmadığını iyi bilmek gerekir.

Kadınlığın kölelik tarihi daha yazılmamıştır. Özgürlük tarihi ise yazılmayı bekliyor. Kadın köleliğinin derinliği kadar karanlıkta bırakılması, toplumda yükselen hiyerarşik ve devletçi iktidarla yakından bağlantılıdır. Kadının köleliğe alıştırılmasıyla hiyerarşiler -ayrıcılıklı kutsal yönetimler- kurulmuş, toplumun diğer kesimlerinin kölelik yolu açılmıştır. Erkeklerin köle olması kadının köleliğinden sonradır. Cins köleliğinin sınıf ve ulus köleliğinden farklı yönleri de vardır. Meşrulaştırılması ince ve yoğun baskılarla birlikte duygu yüklü yalanlarla sağlanır. Biyolojik farklılığı sanki köleliği için gerekçeymiş gibi kullanılır. Yaptığı tüm işler değeri olmayan ‘kadınca işler’ diye hafife alınır. Toplumun kamusal alanında bulunması dince yasak, ahlaken ayıp olarak sunulur. Giderek tüm önemli toplumsal etkinliklerden uzaklaştırılır. Siyasal, toplumsal, ekonomik etkinliklerin hakim gücü erkeğin eline geçtikçe kadının zayıflığı daha da kurumlaşır. ‘Zayıf cins’ bir inanç olarak paylaştırılır.

Tüm maddi ve manevi güç olanakları erkeğin elinde biriktikten sonra kadın artık erkek eline bakan, bazen yalvaran, bazen tüm onurunu çiğneyerek kaderine razı olan ve sıkça yaşama küserek derin bir sessizliğe bürünen bir varlık haline gelir. Bir anlamda yaşayan ölü demek de mümkündür. Birkaç benzetmeyle olguyu daha da belirgin kılabiliriz. Birinci benzetme kafeste kuştur. Kuş bazen kanarya gibi süslü kılınır. Bazen bülbül gibi güzel sesli kılınır. Herkes kendine göre bir kuşa benzetir. Çokça serçe denilir. Diğer benzetme, dipsiz bir kuyuya bırakılan kedi gibi sürekli miyavlatıldığıdır. Yiyecek artıklarıyla beslenerek sahibi için iyice ehlileştirilebilir. Belki biraz kaba görülebilir, ama köleliğin derinliğini yakalamak için bilimsel, edebi çok yönlü çabaların gereği açıktır. Muazzam cinsiyetçi bir toplum oluşturulmuştur. Gerçek kabalık şuradadır ki, erkeğin tek taraflı kadın tecavüzü bir kahramanlık gibi görülürken, erkek bundan son derece keyif ve gurur alırken, kadın taşlanarak öldürülmekten geneleve kapatılmaya, toplum içine bir daha çıkmamaya kadar her tür acımasızlıklarla karşı karşıyadır.

Sorulması gereken soru, neden bu kadar derin bir kölelik? Cevabı kesinlikle iktidar olgusu ile bağlantılıdır. İktidarın doğası kölelik ister. Eğer iktidar sistemi erkeğin elindeyse, sadece insan türünün bir kısmı değil, bir cinsin tümü bu iktidara göre şekillenmelidir. İktidar sahipleri devlet sınırlarını nasıl hane sınırları gibi görüp her uygulamayı bu sınırlar dahilinde bir hak olarak görürlerse, onun mikro modeli olan ailede de erkek iktidarının sahibi olarak her uygulamaya –gerekli görürse öldürme dahil- kendini hak sahibi görür. Evdeki kadın o kadar eski ve derinlikli bir mülktür ki, sınırsız bir mülkiyet duygusuyla erkek ‘kadın benimdir’ der. Kadın için -evlilik bağı adı altında bağlı bulunulan- erkek üzerinde en ufak bir hak iddiasında bulunulamaz. Ama erkeğin kadın ve çocuklar üzerindeki hak sahipliği sınırsızdır. Mülkiyetin en temel kaynağı yine ailede, kadın üzerindeki kölece tasarrufta aranmalıdır. Mülkiyetin kaynağında köleleştirilmiş kadın yatar. Kadın üzerine yayılmış kölelik ve mülkiyet dalga dalga tüm toplumsal düzeye yayılır. Böylelikle de toplum ve bireyin zihniyet ve davranış yapısına mülkiyetçi ve köleci her duygu ve düşünceyi yerleştirir. Toplum her tür hiyerarşik ve devletçi yapılanmalara uygun hale getirilir. Bu ise, uygarlık denen sınıflı her tür yapılanmanın rahatça ve meşruiyet kazanmış olarak sürdürülmesi demektir. Böylece kaybeden sadece kadın olmuyor. Bir avuç hiyerarşik ve devletçi güç dışında tüm toplum oluyor.

Kadın Gerçekliği Daha Kapsamlıdır

Kadın gerçekliği daha kapsamlıdır. Cinsiyetin ötesinde kapsamlı ekonomik, sosyal ve siyasal boyutları olan anlamlar içermektedir. Eğer sömürgecilik kavramını ülke ve ulus bazından çıkarıp insan gruplarına indirirsek, kadının konumunu rahatlıkla en eski sömürge olarak tanımlayabiliriz. Gerçekten ruh ve beden olarak hiçbir toplumsal olgu kadın kadar sömürgeciliği tanımamıştır. Kadının sınırları kolay belirlenemeyen bir sömürge statüsünde tutulduğu anlaşılacak durumundadır.

Kadın doğası karanlıkta kaldıkça, tüm toplum doğası aydınlanmamış olarak kalacaktır. Toplumsal doğanın gerçek ve kapsamlı aydınlanması, ancak kadın doğasının kapsamlı ve gerçekçi aydınlanmasıyla mümkündür. Kadının sömürgeleşme tarihinden ekonomik, sosyal, siyasal ve zihinsel sömürgeleştirilmesine kadar konumunun açıklığa kavuşturulması, tarihin diğer tüm konularının ve güncel toplumun her yönüyle açıklığa kavuşmasında büyük katkıda bulunacaktır.

Şüphesiz kadının statüsünün açıklığa kavuşması meselenin bir boyutudur. Daha önemli boyut kurtuluş sorunuyla ilgilidir. Diğer deyişle sorunun çözümü daha büyük önem taşımaktadır. Toplumun genel özgürlük düzeyinin kadının özgürlük düzeyiyle orantılı olduğu çokça söylenir. Bu deyim için nasıl doldurulacağı önemlidir. Kadının özgürlüğü, eşitliği sadece toplumsal özgürlük ve eşitliği belirlemiyor. Bunun için gerekli teori, program, örgüt ve eylem düzenekleri gerektiriyor. Daha da önemlisi, kadınsız demokratik siyasetin olamayacağını, hatta sınıf politikacılığının bile eksik kalacağını, barışın ve çevrenin geliştirilip korunamayacağını da gösteriyor.

Kadını kutsal ana, temel namus, vazgeçilmez, onsuz olunmaz eş statüsünden çıkarıp bir özne-nesne toplamı olarak araştırmaya almak gerekir. Tüm emeklerin anası, ücretsiz emeğin sahibi, en düşük ücretli işçi, en çok işsiz, erkeğinin sınırsız iştah ve baskı kaynağı, düzenin çocuk doğurma makinesi, yetiştirme ebesi, reklam aracı, seks-porno aracı vb. olarak sömürgeleştirilmesi uzayıp gider. Kapitalizm, hiçbir sömürü düzeneğinde olmadığı kadar kadına ilişkin sömürü düzeneği geliştirmiştir. Görünüşte kadın, erkek kadar eşit ve özgürdür. Halbuki en önemli kandırmaca bu eşitlik ve özgürlük tarzında gizlidir. Sadece resmi modernitenin değil, tüm hiyerarşik ve uygarlık dönemlerinin tüm toplumsal dokularında zihnen ve bedenen tutsaklaştırdığı, en derin kölece çalıştırdığı kadının özgürlüğü, eşitliği, demokrasisi çok kapsamlı teorik çalışmalar, ideolojik mücadeleler, programatik ve örgütsel faaliyetler, en önemlisi de güçlü eylemler gerektirir.

Kadını sosyal ilişki yoğunluğu olarak incelemek, bu nedenle sadece anlamlı değil, toplumsal kördüğümüleri aşmak (çözümlemek) açısından da büyük önem taşır. Erkek egemen bakış bağışıklık kazandığı için, kadına ilişkin körlüğü kırmak bir nevi atomu parçalamak gibidir. Bu körlüğü kırmak büyük entelektüel çaba ve egemen erkekliği yıkmayı gerektirir. Kadın cephesinde ise neredeyse var oluş tarzı haline getirdiği ve aslında toplumsal olarak inşa edilen kadını da çözmek, o denli yıkmak gerekir. Tüm özgürlük, eşitlik, demokratik, ahlaki, politik ve sınıfsal mücadelelerin başarı veya başarısızlıklarında yaşanan hayal kırıklıkları (ütopya, program ve ilkelerin hayata geçirilemeyişi), kırılmayan egemen (iktidarlı) ilişki biçiminin (kadın-erkek arasındaki) izlerini taşır. Tüm eşitsizlikleri, kölelikleri, despotlukları, faşizmi ve militarizmi besleyen ilişkiler, ana kaynağını bu ilişki biçiminden alır. Eşitlik, özgürlük, demokrasi, sosyalizm gibi adı çok geçen sözcüklere hayal kırıklığı yaratmayacak geçerlilikler yüklemek istiyorsak, kadın etrafında örülen toplum-doğa kadar eski olan ilişkiler ağını çözmek ve parçalamak gerekir. Bunun dışında gerçek özgürlüğe, eşitliğe (farklılıklara uygun), demokrasiye ve ikiyüzlü olmayan bir ahlaka gidecek başka bir yol yoktur.

Kadın İlk ve Son Sömürge Olarak Tarihinin En Kritik Anını Yaşamaktadır

Tarihte hiçbir çağ günümüzdeki kadar kadını çok yönlü bir istismar aracı olarak kullanma güç ve deneyimini göstermemiştir. Kadın ilk ve son sömürge olarak tarihinin en kritik anını yaşamaktadır.

Unutmamak gerekir ki, geleneksel kadını teslimiyet fiziki değil toplumsaldır. İçerilmiş kölelikten gelir. O halde öncelikle ideolojik alanda teslimiyet düşünce ve duygularını yenmek gerekir.

Kadın özgürlüğü politik alana yönelirken, savaşımın en çetin yanıyla karşı karşıya olduğunu bilmelidir. Politik alanda kazanmayı bilmeden, hiçbir kazanım kalıcı olamaz. Politik alanda kazanmak demek, kadının devletleşmesi hareketi değildir. Tersine, devletçi ve hiyerarşik yapılarla mücadele, devlet odaklı olmayan, demokratik, cins özgürlüğünü ve ekolojik toplumu hedef alan siyasal oluşumları yaratmak demektir. Hiyerarşi ve devletçilik en çok kadın doğasıyla uyumsuzdur.

Bütün arkeolojik, antropolojik ve güncel araştırma ve gözlemler, kadının otorite kaynağı olduğu dönemler olduğunu ve uzun süreye yayıldığını göstermektedir. Bu otorite artık-ürün üzerine kurulu iktidar otoritesi olmayıp, tersine verimlilik ve doğurganlıktan kaynaklanan ve toplumsal var oluşu güçlendiren bir otoritedir. Kadında etkisi daha fazla olan duygusal zekâ, bu var oluşla güçlü bağlara sahiptir. Artık-ürün üzerine kurulu iktidar savaşlarında kadının pek belirgin yer almayışı, toplumsal var oluş tarzı bu konumuyla ilgilidir.

Dolayısıyla anti-hiyerarşik ve devlet dışı siyasal oluşumlar uğruna kadın özgürlük hareketi öncü rol oynamak durumundadır. Köleliğinin politik alanda yıkılması özünde bu alanda kazanmayı bilmesiyle mümkündür. Bu alan mücadelesi kapsamlı demokratik kadın örgütlenmesini ve mücadelesini gerektirir. Her tür sivil toplum, insan hakları, yerel yönetimler demokratik mücadelenin örgütlenip geliştirileceği alanlardır.

Tıpkı sosyalizmde olduğu gibi, kadın özgürlüğü ve eşitliğine giden yol en kapsamlı ve başarılı demokratik mücadeleden geçer. Demokrasiyi kazanmayan kadın hareketi özgürlüğü ve eşitliği kazanamaz.

Kadının ekonomik, sosyal eşitlik sorunları da öncelikle politik iktidarın çözümlenmesiyle, demokratikleşmede başarıyla cevap bulabilir. Demokratik siyaset yapılmadan, özgürlükte ilerleme olmadan, kuru hukuki bir eşitliğin fazla anlam kazanamayacağı açıktır.

Kadına yaklaşımı bir kültürel devrim gibi ele almak en doğrusudur. Mevcut kültürle ne kadar iyi niyetli de olursa, çaba da harcansa, olgudaki sorun ve ilişki yapısından ötürü anlamlı özgürlükçü bir çözüm sağlanamaz. En radikal özgürlükçü kimlik, kadına yaklaşımla veya bir bütün olarak kadın-erkek ilişkilerindeki düzeni kavrayıp aşmakla mümkündür. Kadın özgürlüğünde, dolayısıyla kendini özgürleştirmede mesafe alamayanların hiçbir toplumsal ve siyasal özgürlük alanında çözümleyici ve dönüştürücü olamayacaklarını anlamaları gerekir. Erkek egemen-köle kadın ikilemini aşamayan hiçbir özgürlük çabasının gerçek bir özgür kimlik sağlamayacağını da en temel özgürlük kriteri olarak almak gerekir. Kadın üzerindeki mülkiyet ve iktidar ilişkisi yıkılmadan, özgür kadın-erkek ilişkisi gerçekleştirilemez.

Yaşamın kendisi olan (Aryen dil grubundan olan Kürtçe'de Jîn, yaşam demektir. Aynı zamanda kadın anlamına gelir) kadın, yaşamın bütün yönlerini riyakârlıktan uzak, saf ve yalın haliyle görme yeteneğidir. Kadın olmak belki de en zorda insan olmak demektir. Toplumun yaşadığı kaba baskı ve sömürünün en katmerlisi kadın bedeni ve emeği üzerinde gerçekleştirilir. Kadının da insan olduğunun yeni farkına varılmaktadır. Katı cinsiyetçi onursuz yaklaşım yerini ihtiyacı duyulan bir dosta ve yoldaşa terk etmek arayışına bırakmak durumuna gelmiştir. En azından bunun tartışılması yapılmaktadır. Kadınlı toplumda doğru yaşamak gerçekleşmedikçe anlamlı bir yaşamın yaşanmayacağı bilinmelidir.

Kadını merkeze almayan bir eşitlik ve özgürlük mücadelesi hakikati kavrayamaz, eşitlik ve özgürlüğü sağlayamaz.

Kadını öncelikle tanımlamak, toplumsal yaşam içindeki rolünü belirlemek doğru yaşam için esastır. Bu yargıyı biyolojik özellikleri ve toplumsal statüsü açısından belirtmiyoruz. Varlık olarak kadın kavramı önemlidir. Kadın tanımlandığı oranda erkeği tanımlamak olasılık dahiline girer. Erkekten yola çıkarak kadını ve yaşamı doğru olarak tanımlayamayız. Kadının doğal varlığı daha merkezi bir konumdadır. Biyolojik açıdan da bu böyledir. Erkek egemen toplumun kadın statüsünü alabildiğine düşürmesi ve silikleştirmesi, kadın gerçekliğini kavramamızı engellememelidir. Yaşamın doğası kadınlı daha çok bağlantılıdır. Kadının toplumsal yaşamdan alabildiğine dışlanması bu gerçeği yanlışlamaz, tersine doğrular. Erkeğin zorbaca yok edici gücü, kadın şahsında aslında yaşama saldırmaktadır. Toplumsal egemen olarak erkeğin yaşam düşmanlığı, yok ediciliği, yaşadığı toplumsal gerçekliğiyle yakından bağlantılıdır.

Bütün bunlar nedeniyle Demokratik modernite kadın doğası ve özgürlük hareketini temel güçlerinden birisi olarak bilip hem geliştirilmesini, hem de ittifak yapılmasını başta gelen görevlerinden sayarak, yeniden inşa çalışmalarında değerlendirmek durumundadır.

DEMOKRATİK UYGARLIK VE EMEK

Demokratik uygarlığın ekonomik temeli, toplumsal artık-değer üzerine kurulu sermaye tekelleriyle daimi çelişki içindedir. Tarım, ticaret ve endüstrinin gelişiminde temel toplumsal ihtiyaçlar ve ekolojik unsurlar dikkate alınmak kaydıyla özgürce her tür faaliyetlerine açıktır. Tekel kârı dışındaki kazancı meşru sayar. Pazara karşı değildir; tersine, sunduğu özgür ortam nedeniyle gerçek bir serbest pazar ekonomisidir. Pazarın yaratıcı rekabetçi rolünü inkâr etmez. Karşı olunan, spekülâtif kazanç yöntemleridir. Mülkiyet sorununda ölçü verimliliklidir. Mülki olarak tekelin rolü her zaman verimlilikle çelişir. Ne aşırı bireysel mülkiyetçilik ne devlet mülkiyetçiliği demokratik uygarlığın kapsamındadır. Toplumsal doğada ekonomi her zaman topluluklar halinde yürütülmüştür. Tek birey veya devletin ekonomiyle tekelcilik dışında ilişkisi yoktur. Birey ve devletin söz sahibi olduğu ekonomiler zorunlu olarak ya kâra geçmek ya da iflas etmek durumundadır. Ekonomi daima grupların işidir. Ahlaki ve politik toplumun gerçek bir demokratik alanıdır. Ekonomi demokrasidir. Demokrasi en çok ekonomi için geçerlidir. Bu anlamda ekonomi ne altyapı ne üstü yapı olarak yorumlanabilir. Toplumun en temel demokratik eylemi olarak yorumlanması daha gerçekçidir.

Ekonomi asla patron-işçi eylemi olamaz. Ben şahsen patron-işçi ikiliğini, toplumsal doğanın temel demokratik (Buna klan, kabile dönemlerini dahil edersek, ahlaki ve politik toplumun temel faaliyeti demek uygun düşer) eylemi olarak ekonominin tekelci hırsızları biçiminde değerlendirmek durumundaydım. Burada işçiden kastım, toplumun diğer yoksullarından, özellikle ücretsiz ev kadını ve kızlarından çalınan değer

ufak bir kısmının ücret adı altında verildiği tavizci işçidir. Köle ve serf nasıl ağırlıklı olarak efendi ve beyinin uzantıları durumundaysa, tavizkâr işçi de her zaman patronun uzantısıdır. Köleleşme, serfleşme ve işçileşmeye kuşkuyla bakmak ve karşı durmak, eylemini ve ideolojisini bu temelde geliştirmek, ahlaki ve politik olmanın başta gelen koşuludur. Nasıl efendi-bey-patron üçlüsü övgüye layık değilse, köle-serf-işçi de bunların uzantıları anlamında asla iyi toplumsal kesimler olarak yüceltilemezler. Düşürülmüş toplum kesimleri olarak durumlarına acımak ve bir an önce özgürleştirilmelerine çalışmak en doğru tutumdur.

Ekonomi temel mahiyette bir tarihsel toplum eylemidir. Hiçbir birey (efendi, bey, patron, köle, serf ve işçi olarak) ve devlet ekonomik eylemin aktörü olamaz. Örneğin en tarihsel-toplumsal bir kurum olan annelik işinin karşılığını hiçbir patron, bey, efendi, işçi, köylü, kentli birey ödeyemez. Çünkü annelik toplumun en zor ve gerekli eylemini, yaşamın sürdürülmesini belirliyor. Sadece çocuk doğurmaktan bahsetmek istemiyorum. Analığa bir kültür, sürekli yüreğiyle ayaklanma halinde bir olgu, zekâ yüklü eylemin sahibi olarak geniş açıdan bakıyorum. Doğru olan da budur. Peki, bu kadar zorunlu, zorlu, eylemli, yürek ve akıl dolu sürekli ayaklanma halindeki kadına ücretsiz emekçi muamelesi yapmak hangi akıl ve vicdanla bağdaşabilir? En emekçi ideoloji olarak Marksizm'in bile aklına getirmediği bu ve benzer toplumsal eylem sahiplerini ücret dışı tutup, patronun uşağını başkõşeye oturtan bir ekonomi bilimi, çözümünü nasıl sosyal olarak sunabilir? Marksist ekonomi fena halde bir burjuva ekonomidir. Büyük bir özeleştiriyeye ihtiyacı vardır. Cesurca özeleştiriyeyi yapmadan burjuvazinin çıkar sahasında sosyalizm aramak, tıpkı yüz elli yıllık hareketin (reel sosyalizmin) iflasında, çözülüşünde (hem de kendiliğinden) görüldüğü gibi, kapitalist sisteme karşılıksız en değerli hizmettir. "Cehennemnin yolu iyi niyet taşlarıyla döşelidir" derken, Lenin ne kadar da doğru söylüyordu! Acaba kendisi, eyleminde de bu cümlenin doğrulanacağını düşünebiliyor muydu?

Ekonomi konusunu tarihsel toplumun ahlaki ve politik ana eylemi olarak düşünüp, gerekirse bir soyutlama ve bilim haline getirmek mümkün olabilir. Ama Avrupa merkezli ekonomi-politiği bilim olarak düşünmek, belki de Sümer mitolojisinden sonra en sömürge bir ikinci mitolojiye aklın tutsak olması demektir. Radikal bir bilimsel devrim bu alan için hayati rol oynayacaktır.

Israrla belirtmeliyiz ki, hiçbir toplumsal eylem ekonomi kadar ahlaki ve politik olamaz. Bu vasfiyla demokratik siyasetin en öncelikli konusu olarak anlam bulmaktan kurtulamaz. Toplum sağlığı için tıptan bin kat daha gerekli olan tarihsel-toplum ekonomisi üzerinde demokratik uygarlık sistemi, doğru yorumu kadar gerçek bir devrim vaat etmektedir.

Zihniyet unsuru sanıldığı kadar ekonomiden uzak bir üstyapı değildir. Zaten benzeri alt-üst ayrımları toplumsal doğayı anlama sürecini daha da karıştırmaktadır. Toplumsal doğanın kendisi doğa zekâsının en yoğun olduğu var oluşturur. Aynı zihniyet unsurlarını düşünmek belki abes karşılanabilir. Ama bilimin tarihsel-toplumdan koparılıp resmi uygarlığın hizmetine koşturulması ve iktidar için en verimli güç kaynağı rolüne düşürülmesi, demokratik uygarlık yaşamının zihniyet ve yapılanmasını gözden geçirmeyi önemli kılmaktadır. Tarih boyunca resmi uygarlığın ideolojik hegemonyası ve bilimi olarak zihniyet ve yapılanmasına karşı sürekli bir karşı duruş ve alternatif oluşturma eylemi sürdürülmüştür. İdeolojik mücadele ve alternatif bilim hareketleri her zaman var olagelmiştir. Klasik uygarlıklar zekânın analitik gelişimini en çok istismar eden sistemler olmuşlardır. Kendi istismarcı gerçeğini örtbas etmek için ipe sapa gelmez her tür kandırmacı, korkutucu, hayalperest kılıcı imge ve simge düzeneklerinden çok yararlanmışlardır. Mitoloji, din, felsefe ve bilimcilik alanında kendi maddi gerçekliklerini genel toplumsal gerçeklik olarak sunup, başka hakikatleri aramanın boş çaba olduğunu hep yaymak istemişlerdir.

Bu 'tekçi' ideal, sermaye ve tekelin kendini tek doğru yol olarak dayatmalarının izini taşır. Birinci ve İkinci Doğanın muazzam farklılık içindeki renklerini adeta griye boyayarak, tek rengin gri olduğunu ispata kalkışmışlardır. Artı-değerden topladıklarından cüzi bir miktarı entelektüel sermaye olarak kullanıp, ideolojik hegemonyayı hiç eksik etmemişlerdir. Okul-eğitim sistemleri yaşam tarzlarının ezberletildiği yerler haline getirilmiştir. Üniversiteyi hakikati ve toplumsal kimliği özümlemenin alanı değil, dışlamanın ve inkârın alanı olarak kullanmışlardır. Bilimin içeriği ve yapısı, objektiflik adına toplumsal doğanın tarihsel-toplum gerçekliğini nesneleştirip özne rolünden çıkarmak için özenle düzenlenmiştir. Katı bir uygarlıkçı çizgideki düzenekler ideal evrensel kural ve formlar olarak sunulmuştur.

Karşıt olarak para-sermaye ve iktidarların hedefi olan toplum da çağın yaşam tarzına damgasını vurabilir. Bunun da birçok yolu ve örneği vardır. Toplumsal doğanın kendiliği de esas olarak bu yöne eğilimlidir. Toplum ezici olarak anti-kapitalisttir. Çünkü sermaye tekelinin sömürü ve tahakkümünü günlük olarak yaşamaktadır. Gençlik, kadınlar, işsizler, sömürge halkları, birçok dini cemaat, emeği ile geçinen her topluluk, tarihsel-toplumun ana kütlesi (demos) çağın yaşam tarzına, modernitesine esas rengini veren kesimlerdir.

Demokrasi, bu kesimlerin kendilerini bizzat yönetmelerinin adı oluyor. Politik bir kavram olmasına rağmen, kapsadığı alan ve kesimler toplumun ana kütesini oluşturduklarından ötürü demokratik toplum, demokratik modernite kavramları doğruya, öze yakın düşen kavramlardır.

Çağımızın (modern yaşam tarzımızın) endüstriye misli görülmemiş oranlarda bağımlı olduğu bir gerçektir. 19. yüzyıl endüstri devriminin tarım devriminden sonra gerçekleşen ikinci büyük toplumsal devrim olduğu da inkâr edilemez. Tıpkı sermaye birikiminde olduğu gibi, endüstrileşmenin modernitemizin bir benzersizliği olduğu ideası ise abartmadır. Belki 19. yüzyıl ayarında olmasa da, genelde toplumsal doğada ve özelde neolitik tarım toplumuyla uygarlık dönemi toplumlarında çok sayıda endüstriyel hamle gerçekleştirilmiştir. Tüm teknik gelişmelerin bir nevi endüstri adımları olmaları itibariyle gelişme süreklidir. Hamle dönemlerinde olan ise niteliksel sıçramalardır. İlk çanak çömlek endüstrileri, el değirmenleri, dokuma tezgâhları, tekerlek, saban, çekiç-örs, balta, bıçak, kılıç, değirmen, papirüs, kâğıt, çeşitli madeni aletler vb. gibi binlerce endüstri icadı saymak mümkündür. Ama en büyük endüstri devriminin 19. yüzyıl başlarında İngiltere önderliğinde büyük bir hamle yaptığı tartışma götürmez. Bu, modernitenin önemli bir farkı olmakla birlikte, tekilliğini garanti etmez; farkını ortaya koyar.

Endüstriyalizm endüstrinin ideolojik mahiyet kazanmasını ifade eder. Tarım ve köyün aleyhine gelişen, ayrıca geleneksel şehir zanaatçılığını da karşısına alan endüstricilik, günümüze doğru gelişiminde başta ekolojik felaketler olmak üzere modernitenin tüm hastalıklarının kökeninde yatar. Elbette endüstricilik sermaye tekellerinin ideolojisidir. 18. yüzyıl sonlarında ellerinde büyük miktarlara ulaşan para-sermayenin kullanım alanları (geleneksel halleriyle) daralınca sanayiye yönelmeleri, kâr oranlarının düşmesini önleme, hatta daha da yükseltme eğiliminden (kâr kanunu) kaynaklanmıştır. Özellikle dokuma sanayi böyledir. Mekanik üretim yeni enerji kaynaklarıyla (kömür-buhar-elektrik) buluşunca patlama gösteren üretim bir anda kâr oranlarını azamiye çıkardı. Ulus-devlet olgusu ve aralarındaki şiddetli rekabet de bu yeni kâr oranlarıyla ilgilidir. Sanayileşme yani endüstriyalizm her şeyin önüne geçti. Kendisi ulus-devletin en kutsal inancı oldu. Günümüze kadar bu yarış hızından hiçbir şey kaybetmeden devam etmektedir. Sonuçlarının daha şimdiden korkunç boyutlara ulaştığı ortak bir kanaattir. Sadece dar anlamda ekolojik yıkımlar değil, daha köklü ve kapsamlı kültürel ve fiziki soykırımlar, tarihin hiçbir dönemiyle karşılaştırılamayacak denli küresel, bölgesel ve yerel boyut kazanan savaşlar, giderek ideolojik-metafizik ve iktidarı çoğaltım yöntemleriyle ahlaki ve politik kimliğinden kopartılan toplum, dolayısıyla toplumkırımlar endüstriyalizm eğilimi veya diniyle yakından bağlantılıdır. Endüstrinin kullandığı bilim ve teknik bu nedenle tarihin hiçbir dönemiyle karşılaştırılamayacak denli ideolojik bir mahiyet kazanmıştır.

Modernitenin benzersizliği olarak endüstriyalizm, toplumun hem bağrındaki hem de önündeki en büyük tehdidi oluşturmaktadır. Tarım ve köyü yıkan, kenti kanser gibi büyüten, toplumu tümüyle gözetim ve denetim altında tutan, sızmadığı bir gözenek bırakmayan iktidarların çığlaşma eğiliminde endüstriyalizm temel etken konumundadır. Ulus-devlet, endüstriyalizmin iktidar ve ideolojik hegemonyasının temel formu olarak, tüm bu süreçlerde başrolde-dir.

Toplumsal doğa olarak insanlık, modernitenin benzersizliği olarak çoktan bu endüstriyalizmin gerçek mahşeri tehdidi altına girmiştir. Uç veren felaketler tehlikenin işaret fişekleridir. Bunda kâr kanunu adı verilen sermayenin sürekli birikme ve büyüme arzusunun ne denli toplum karşıtlığıyla özdeş olduğu çok açıktır. Toplum doğasına sürekli birikim kanununu dayatmak, toplum kırımının ta kendisidir. Maddi ve kültürel soykırımlar bu sürecin ilk adımları olmuştur. Tedbir alınmazsa dosdoğru mahşere gidildiği, akli başında ve biraz vicdanı olan her bilim insanının vardığı bir ortak sonuçtur. Dolayısıyla modernitenin benzersizliği olarak ikinci tekil olan endüstricilik, 'Siyam ikizi' olduğu kapitalizmle birlikte sadece moderniteye damgasını vurmakla yetinmiyor; modernite aracılığıyla sadece ekonomik bunalımlara yol açmakla kalmayıp, toplumun tüm hayati dokularında ve unsurlarında kanserleşmesinde başrol oynuyorlar.

Tam bu noktada, kapsamda demokratik modernitenin toplumsal var oluştaki konumu bütün açıklığı ve gerekliliğiyle ortaya çıkmaktadır. Toplum ya dötrnala mahşere koşusunu devam ettirecektir, ya da demokratik moderniteye sarılış, yüceltiş ve yeniden inşa hamlesiyle dur diyecektir. Orta yerde sürüklenişin maliyetleri her geçen gün çığ gibi büyümektedir.

Kâr kanununu durdurmak elbette büyük toplumsal eylemliliği gerektirir. Demokratik modernitenin ana güdüsü ve sürükleyici unsuru kâr olmadığından, en uygun uygarlık seçeneği olması bu nedenle hayati önem kazanmaktadır. Sınıf-sermaye-kâr sistemine dayanmayan ahlaki ve politik toplum sisteminin ana kaygısı kendi kimliğini özgür tutmak, bunun için demokratik siyaset araçlarını yaşamsal kılmaktır. Bireyin önüne sınırsız kazanç ve kâr tutkusu koyan liberalizm, bunun için kapitalist ve endüstriyalist moderniteyi yegâne yaşam tarzı olarak sürekli muştular. Bir nevi ilkçağ dinleri gibi sistemi kutsama ihtiyacı duyar. Kültürel endüstricilik, bu kutsamanın sınır tanımaz yeni biçimidir. Ekonomik sınıf mücadelesi, her türlü iktidar

savaşları, kendi başına ekolojik ve feminist hareketler bu denli devasa boyut kazanmış moderniteyi ancak alternatif moderniteyle durdurabilir. Kapitalist hegemonyacılığın dört yüz yılı bu gerçeği yeterince açıklamaktadır.

Sadece reel sosyalizmin çözülüşünün bile alternatif moderniteyi geliştiremeyeşinden kaynaklandığını kavramak için büyük bir sosyal bilimci olmak gerekmez. Reel sosyalizmin endüstriyalizme çözüm getirmesi halinde bile üstünlüğünü koruyabileceğini rahatlıkla kestirebilmekteyiz. En az kapitalist hegemonyacılığın peşinde koştuğu ve damgasını vurmak için her şeyini ortaya koyduğu modernite savaşını kazanmak için, başta reel-sosyalist çizgidekiler olmak üzere ana muhalif gruplar (ütopyacılar, anarşistler, ulusal kurtuluşçular, ekolojistler ve feminist hareketler) kendi modernite mücadeleleri için teori ve pratikte ana bir doğrultu tutturmuş olsalardı, herhalde dünyanın bugünkü modernite görünümü çok daha farklı olurdu. Kaybettikleri tek ve ortak nokta, “Hangi modernite?” sorusunu sormamaları ve cevap için sistematik teorik ve pratik bir hat peşinde birlikte koşmamalarıdır; ezici biçimde kapitalizmin ve endüstriyalizmin sunumunu yaptıkları yaşam biçimini gırtlaklarına kadar yaşamakta beis görmemeleridir. Dahası ve en önemlisi, devlet-ulusçuluğunu bir modernite unsuru olarak eleştirmek yerine, yaşam biçiminin ana formu olarak benimsedikten sonra genelde muhalefetin, özelde sol muhalefetin kazanacağı bir ana davasının görünürlük kazanması elbette müphem ve zor olacaktır.

İktidar sadece sermaye gibi biriktirilmez. Sermayenin en homojen, rafine edilmiş, tarihsel olarak biriktirilmiş halidir. Büyük harflerle yazarsam, İKTİDAR SERMAYENİN EN HOMOJEN, RAFİNE EDİLMİŞ, TARİHSEL OLARAK BİRİKTİRİLMİŞ HALİDİR. Ekonomi üstü diğer sermayeler daha farklı biriktirilerek el değiştirme, örgütlenme konumundadır. Hepsine tekel olarak bakma ve anlam vermenin temelinde ekonomi üstü olma ve genelde toplumsal değerlere, özelde toplumsal artı-değerlere el koyma (el koyma = tekel) mahiyetinde olmalıdır. İster vergi, ister işletme kârı, ister apaçık talan biçiminde olsun, tüm toplumdan sızdırmalar tekel mahiyetindedir. Bu nedenle tekel kavramı yerinde ve iyi anlaşılmalıdır.

Ulus-devletin tarih içindeki yeri, tüm bu tekelleri iyi bir biçimde kendi kapsamında birleştirmesidir. Gücünü de bu konumundan alıyor. Sermaye birikiminin en etkili aracı olması da bu konumundan gelir. Bolşevik Partisi'nin ulus-devlet inşasının yetmiş yıl aradan sonra dev cüsseli bir sermaye bütünlüğü olarak karşımıza çıkması hepimiz için çok şaşırtıcıydı. Hâlbuki konuya ulus-devlet çözümlemesi açısından baktığımızda, bu durum son derece anlaşılırdır. Çünkü ulus-devlet örgütlenmesi sermayenin devlet olarak örgütlenmesinin tipik ve en kestirme halidir. Ulus-devlet ile sosyalizm değil, en has kapitalizm örgütlenebilir. Katırı at yapmak ne kadar mümkün ise, ulus-devleti sosyalist yapmak veya saymak da o denli mümkündür.

Genelde uygarlık tekelleri özelde kapitalist tekeller (tarım, ticaret, finans, iktidar ve ulus-devlet aygıtları) tarih boyunca tüm ekonomik çarpıtmaların, bunalımların, sorunların, açlık ve yoksullukların, çevre felaketlerinin temel etkenidir. Bu temel etken üzerinde ayrıca her tür sosyal-siyasal sınıflaşmalar, iktidarlar, aşırı kentleşmeler (bunlara dayalı tüm hastalıklar), ideolojik saptırmalar (her tür dinsel, metafizik ve bilimci dogmalar), çirkinlikler (sanatın çarpıtılması) ve kötülükler (ahlaki yoksulluk ve bozulmalar) yükselir. Kapitalist modernitenin son dört yüz yılı bu saptamalara ilişkin sayısız örnek sunmaktadır.

Demokratik modernitede ekonomi gerçek anlamına kavuşur. Hem zemin katının temel ihtiyaçları olarak kullanım değerlerini (en önemli ihtiyaçları giderme özelliği), hem gerçek bir piyasa-pazar ekonomisi olarak değişim değerini (metaların birbiriyle değişim oranları) ortaya çıkaran anlamlı sistematik yapıyı ifade eder. Ekonomi, üzerinde kâr hesapları yapılan bir alan olmaktan çıkar. Temel ihtiyaçların sınıf ayrımına yol açmadan ve ekolojiye zarar vermeden nasıl ve hangi yöntemlerle en verimli kılınacağı netleşir; bir toplumsal eylem alanı olarak ekonomi gerçek anlamına kavuşur. Ahlaki ve politik toplumun hem üzerinde gelişeceği, hem geliştireceği temel faaliyet biçimi olarak anlam kazanır.

KÜRT DEMOKRATİK ULUS İNŞASI VE EMEK

Kültürleri ve uygarlıkları halkların adıyla belirlemek abartma olabilir. Dolayısıyla doğru bir yöntem olmayabilir. Fakat en azından prototip aşamasındaki rollerinden bahsetmek doğrudur. Tarihleri sadece tanınmış bazı imparatorluk ve hanedanlıklarla tanıması, gerçeğin ifadesi için yeterli değildir. Yine tanınmış bazı kavimlerle tanımlamak da çok yetersizdir. Hele tanınmış modernite uluslarını, tarihin taşıyıcı gücü olarak tanımlamak, tarihte en büyük tahrifat anlamına gelir. Tikel-evrensel bağı kurmadan daha çok ideolojik hegemonyalardan miras bu tarihsel zeminler aşıldığında daha doğru bir insancıl, toplumsal tarihle karşılaşırız. Tarihsiz bırakılan halklar ve emekçilerin tarihini ancak bu yöntemle inşa edebiliriz.

Kürt demokratik ulusunun inşası milliyetçi, devletçi yaklaşımlarla geliştirmek istenen ulusun inşasından nitelik bakımından farklıdır. Egemen ulus-devlet ulusçuluğundan farklı olduğu gibi Kürt milliyetçi, devletçi yaklaşımlarından da farklı olup onlara karşı emekçilerin, halkların tarih ve kültürlerine dayalı alternatif ulus inşasını, demokratik ulus inşasını ortaya çıkarır.

Ulus doğuranın pazar olduğu söylenir. Ama bu, burjuva ulus gerçekliğinin oluşum tarzını ifade eden bir görüştür. Reel sosyalizmin yanlış ulus kavramından bir tanesidir. Kapitalist modernite koşullarında iki tür ana ulus yöntemi geçerlidir. Yöntemler çeşitlenebilir. Birinci yöntem pazara hakimiyet temelinde, bunun için de feodal (beylik sistemi) çitleri kaldırarak sürüm ve kâr payını artırmak amacıyla ulusal pazar sloganına sarılır. Burjuvazinin savunduğu milliyetçiliğin ilk döneminde herkesin ortak çıkarını kısmen ifade ettiği için toplumu geliştirici bir unsur olarak değerlendirilmiştir. İktidarın ve sermayenin ulus boyutunda örgütlenmesi her iki kesimi güçlendirdiği için ulus-devletçilik var gücüyle desteklenmiştir. Bu tür ulusçuluk başlangıçtaki uluslaşmaya katkısını giderek terk eder. Ulusçuluk pazar ve ücretliler, küçük üreticiler, tacir ve zanaatkârlar üzerinde baskı ve sömürünün ideolojik aracı haline gelir. İkinci ana uluslaşma yöntemi, iç ve dış iktidar ve sermaye güçlerine karşı emekçi tabakaların demokratik ulusçuluğudur. Bu tür ulusçuluk hem ideolojik akım, hem eylemsel olarak etkili olmaya çalışmıştır.

Ulus-devlet Avrupa halklarının, emekçilerinin büyük demokratik devrimlerine karşı gerçekleştirilen en büyük karşı-devrim hareketidir. Avrupa'da ve daha sonra tüm dünyada her ulus-devlet veya devlet eliyle gerçekleştirilen ulusçuluk kapitalizmin, burjuvazinin, sosyalizme, proletaryaya onların demokratik ulus devrimlerine, devrimci uluslar ve halklar dayanışmasına, enternasyonalizmine karşı birer büyük karşı-devrim hareketidir. Özcesi her ulus devlet karşı-devrimdir. Kapitalizm, burjuvazinin ve ortaklarının diktasıdır, faşizmdir. Kapitalist sistem ve kurucusu burjuva sınıfı, her ne kadar daha verimsiz bir sistem olan feodalizme ve onun temsilcisi feodal prensliklere ve krallıklara karşı devrimci maskeyi takındılarsa da özünde onlara karşı savaşan halklardı. Halkların devrimci demokratik ulus hareketleriydi. Zafer de bunların hakkıydı. Burjuvazi tüm bu halk devrimlerine, demokratik ulus hareketlerine sızdı. Ekonomik gücünü kullanarak demokratik ulus devrimlerine karşı milliyetçi milli-devlet ve devletçi-ulusun karşı-devrimini çok yönlü geliştirerek kendi hegemonyası altında çağa damgasını vurdu. Kapitalist çağın, modernitenin dünya çapında yeni uygarlığın yani modernitesinin hegemonyasını kurdu, yükseltti.

Ulus-devlet egemenliği sadece toplumsal sorunların kaynağı değil çözümün de önündeki temel engel konumundadır. Egemen, kapitalist sınıf açısından böyle olan bir sistemi toplum için, halklar ve emekçiler için bir çözüm aracı olarak düşünmek kendi toplumsal doğasına terstir. İnkârı anlamına gelir. Toplumsal sorunların, en önemli parçası olan ulusal sorunların çözümünde demokratik model, hem toplumun halkların ve emekçilerin doğası gereği hem de hegemonik sistemin ulus-devlet engeli nedeniyle esas alınmak durumundadır. Demokratik çözüm modelleri sadece bir çözüm seçeneği değil başlıca çözüm yöntemidir.

Demokratik ulus birey-yurttaş, özgür olduğu kadar komünal olmak durumundadır. Kapitalist bireyciliğin topluma karşı kışkırtılmış sahte özgür bireyi özünde en geliştirilmiş köleliği yaşar. Fakat liberal ideoloji öyle bir imaj oluşturur ki sanki birey, toplumda sonsuz özgürlüklere sahiptir. Gerçekte ise tarihin hiçbir döneminde gerçekleştirilmeyen azami kâr eğilimini gerçekleştirip, hegemonik sisteme dönüştüren ücretli emek kölesi, köleliğin en geliştirilmiş biçimini temsil eder. Bu tür birey, ulus-devletçiliğin acımasız eğitim ve yaşam pratiğinde üretilir. Yaşamayı para egemenliğine bağlandığı için ücret sistemi, bir köpeğin boynuna takılan tasma gibi istenilen yöne bağlanıp çevrilmesini sağlar. Çünkü yaşamak için başka çaresi yoktur. Kaçsa, yani işsizliği tercih etse, bu da bir nevi ayakta can çekişmek demektir. Kapitalist bireycilik ayrıca toplumu inkâr temelinde şekillenmiştir. Her türlü tarihsel-toplum kültürünü geleneğini yadsıdığı oranda kendini gerçekleştireceğini sanır. Liberal ideolojinin en büyük çarpıtması budur. Başlıca sloganı; "toplum yoktur birey vardır" biçiminde dile getirilir. Kapitalizm esas olarak toplumu tüketme temeline dayalı hastalıklı bir sistemdir. Buna karşın demokratik ulusun bireyi, özgürlüğünü toplumun komünalitesinde, yani daha işlevsel küçük topluluklar halindeki yaşamında bulur. Özgür, demokratik komün veya topluluk, demokratik ulus bireyinin gerçekleştirdiği temel okuldur. Komünü olmayanın, komünsel yaşamayanın bireyselliği de gerçekleşemez. Komünler son derece çeşitlidir. Toplumsal yaşamın her alanında geçerlidir. Bireyin farklılıklarına uygun olarak birden çok komünde, toplulukta yaşamı gerçekleştirilebilir. Önemli olan bireyin yeteneklerine, emeğine, farklılıklarına uygun komünal topluluk içinde yaşamayı bilmesidir. Birey, komün veya bağlı olduğu toplumsal birimlere karşı sorumluluğu, ahlâki olmanın temel ilkesi sayar. Ahlâk, topluluğa, komünal yaşama saygı ve bağlılıktır demektir. Komün veya topluluk da sonuna kadar bireylerine sahip çıkarak onu korur ve yaşatır. Zaten insan toplumunun temel kuruluş ilkesi, bu ahlâki sorumluluk ilkesidir. Komünün veya toplulukların demokratik karakteri, kolektif özgürlüğü diğer bir deyişle politik

komün veya topluluğu gerçekleştirir. Demokratik olmayan komün veya topluluk, politik olamaz. Politik olmayan topluluk veya komün ise özgür olamaz. Komünün demokratikliği, politikliği ve özgürlüğü arasında sıkı bir özdeşlik vardır.

İnsan gibi narin bir tür ve toplumu gibi tehditlere açık bir var oluş, güçlü bir öz savunma olmadan varlığını uzun süre ayakta tutamaz. İnsan türünde savunma biyolojik olduğu kadar toplumsaldır. Biyolojik savunma her canlı varlıktaki savunma güdülerini tarafından yerine getirilir. Toplumsal savunmada ise topluluğun tüm fertleri ortaklaşarak kendini savunur. Hatta savunma olanaklarına göre topluluğun sayısı ve örgütlenme biçimi sürekli değişir. Savunma, topluluğun asli bir işlevidir. Onsuz yaşam asla sürdürülemez. Bilindiği gibi canlılar dünyasının diğer iki asli işlevi beslenme ve üremedir. Beslenme ve üreme olmadan nasıl ki canlı varlıklar yaşamını sürdüremezse öz savunma olmadan da yaşamlarını sürdüremezler. Canlılar dünyasının öz savunmasından çıkarabileceğimiz diğer önemli bir sonuç, sadece varlıklarını korumaya yönelik olmasıdır. Kendi türünden hatta başka türlerden varlıkların üzerinde hakimiyet kurma ve sömürgeleştirme sistemleri yoktur. İlk defa insan türünde hakimiyet ve sömürge sistemleri geliştirilmiştir. Bunda sömürü olanaklarına yol açan insan türünün zihniyet gelişmesi ve bağlı olarak artık-ürün elde edilmesi rol oynar. Bu durum varlığını korumayla birlikte emek değerlerini savunmayı da yani sosyal savaşları da beraberinde getirir.

İstismara yer vermeyen ekonomik faaliyet, başta neolitik toplumda olmak üzere bütün topluluklarda bayram coşkusuyla kutlanmıştır. Demokratik ulusun ekonomik özerkliği bu coşkunun tekrar gerçekleştiği bir sistemdir. Kürdistan'ın akarsuları üzerinde kurulan barajlar tam bir tarih ve ekolojik felakettir. Ekoloji, verimli toprağı ve tarihi dikkate almayan hiçbir baraja müsaade edilemez. Hatta inşa edilenler ömrünü doldurur doldurmaz yerlerine yenileri inşa edilemez. Mümkünse erken tasfiyelerinden kaçınılamaz. Erozyon, ormansızlık en büyük toplum ve canlı düşmanlığıdır ki tam bir seferberlik ruhuyla karşı durulur. Toprağı koruma ve çevreyi ormanlaştırma en kutsal emek türleri olarak ilan edilir ki, kendi başına bu iki alandaki çalışmalar işsizliği yüzyıllarca ortadan kaldırmaya kâfidir. Nasıl ki kâr ve sermaye birikimi için en kutsal faaliyet alanı en çok kâr getiren alansa demokratik ulusta toplumu tarih boyunca yaşatmış toprak ve orman alanları, çalışmanın en kutsal alanlarıdır. Kapitalizm, endüstriyalizm olmadan toplumsal yaşam sürer. Ama toprak ve orman olmadan toplumsal yaşam sürmez. Zaten işsizliğin kökeninde kapitalizm tarafından topraktan, köyden, ormandan koparılmak vardır. Ucuz işsiz deposu kapitalizmin azami kârı için hep gerekli olup bilinçli ve zorla yaratılmış bir olgudur. Tekrar toprağı, ormanlaştırmaya, kısacası ekolojik yaşama dönüş sadece işsizliği ortadan kaldırmaz; kanserojen kent toplumundan da kurtarır. Böylelikle kenti de kurtarır. Ur gibi büyüyen kent, bir kanser hastalığıdır. Zaten bireysel kanserler de bu kentsel yaşamın ürünüdür. Dolayısıyla toprağı, orman faaliyetine, ekolojik tarıma, gıdaya dönüş sadece işsizliğe temel çare değildir; tüm modernite, kent hastalıklarının da panzehiridir.

Kürt gerçekliğindeki son iki yüz yılın; önceki tarihi dönemlerden ayrılan ve benzeyen niteliklerini daha yakından görmek öğretici olacaktır. Görkemli neolitik çağda proto-Kürtler evrensel tarihin motor gücüyüydüler. İlkçağda merkezi uygarlık sisteminin doğuşunda ve beslenmesinde beşik ve ana rolündeydiler. Tarihte tarım ve hayvancılık ekonomisinin temelini atan kültürün sahibidir. Diğer komşu halk kültürleriyle birlikte madencilik, ticaret, acentecilik (kurum) temelinde ilk defa tarihte görünür olan pazar ekonomisini de geliştirmişlerdir. Ortaçağda merkezi uygarlık sisteminin, İslamiyet'in güçlü ve öncü kavimlerinden biriydiler.

Kapitalist moderniteye kadar merkezi uygarlık sisteminde proto-Kürtlerden güçlü bir Kürt kavimsel gerçekliği çıkış yapmıştı. İlkçağın aşiret ve kabile federasyonlarından imparatorluk deneyimlerine kadar politik yönetimlerle tanışan komüniteler, özellikle Zerdüştik inanç sistemiyle halklaşma formunu yakalamışlardı. Kürt ilkel formları dönemine göre artçı değil öncül konumundaydı. Ortaçağ İslamıyla bu formlar biraz daha çarpılsa da hem zihniyet bakımından hem bedensel olarak kavimsel formunu pekiştirmişlerdi. Her kabile ve aşiret İslam olduğu kadar Kürttü de. Ayrıca her mezhepleşme belli bir sınıf gerçekliğine denk geliyordu. Halk veya kavim formu, etnisitenin ayrışarak sınıfsal topluma dönüşün ilk adımıdır. Kabile ve aşiretler varlığını korur. Ama bağırırlarında sınıfsal oluşumlara da açık hale gelmişlerdir. Etnik gerçeklik sınıfsal gerçeklikle iç içedir. Tek tanrılı dinler biraz da bu iç içe geçmiş gerçekliğin ideolojik formunu, örtüsünü teşkil ederler. Kabilenin üst tabakası ister bağımsız beylikler biçiminde olsun, ister imparatorluk sisteminin bağımlı bir birimini teşkil etsinler birer iktidar odağı haline gelmiş sınıf gerçekliğidir. Kendilerini hakim elitin hanedanlığı olarak isimlendirirler.

Kürt gerçekliğinin İslam kültürüyle olan ilişkileri önemli sonuçlar doğurmuştur. Yaklaşık bin yıl süren bu ilişkilerin olumlu ve olumsuz yönde etkileri olmuştur. Olumsuz yönler Arap dili ve kültürünün

asimilasyonist etkisidir. Araplaşma ve Arapça etkisi yüzyıllarca sürmüştür. Kürt üst tabakası bir sınıf olarak oluşup Kürt halk kültüründen uzaklaşmış, geleneksel işbirlikçilikte mesafe kat etmiştir. 16. yüzyıldan itibaren bu işbirlikçilikleri Osmanlı-Türk hanedanlığıyla daha da geliştirilmiştir. Ermeni ve Süryani halkla bu nedenle zaman zaman çatışmalara girmişlerdir. Egemen işbirlikçi sınıf olarak; Kürtmanç, kabile ve aşiretlerin yoksul tabakaları üzerinde baskı ve sömürüleri gelişmiştir.

Kürt kabile ve boylarının kısmi çözülmesiyle birlikte Kürtmanç kategori oluşmuş ve birçok yerleşik köy ve kentin esas nüfusunu oluşturmuşlardır. Halklaşmanın bel kemiği giderek kabile ve aşiret üyelerden yeni serbest emekçiler olarak Kürtmançlara kaymıştır. Sultan ve beyliklerin olumsuz olan iktidar, ekonomi ve ideoloji alanındaki tekelci hegemonyasına karşı başta tasavvufi tarikatlar, Alevilik ve Ezidilik olmak üzere sivil toplum benzeri yeni kategorik gruplar oluşmuştur. Tüm bunlar demokratik içeriği güçlü olan kategorik gelişmelerdir.

Ortaçağda Kürt kavimsel gerçekliğinde bu yönlü bir sorun vardır. Gittikçe hamle gücü artan bir dinamizmi ifade eder. Tıpkı Araplarda Bedevi, Türklerde Türkmen, İran'da Acemler denildiği gibi. Kürtmanç kategorisi önce köy, giderek kentleşmede sayıları kabarcak, emeğini satarak ya da kiralayarak geçinmeye çalışan halk kesimidir. Sınıflaşmanın ücretli, kiracı alt tabakasını oluşturuyor. Bir nevi proleterleşmedir. Diğer adları özellikle ücretli ve kiracı hale geldiklerinde zahmetkeş veya karker diye de adlandırılmaktadırlar. Kapitalist modernite koşullarında bu süreç hızlanacaktır. Halklaşmaya paralel olarak kabile ve aşiret kültüründen halk kültürüne dönüşüm yaşanacaktır. Ulusal oluşum aşamasına bu maddi ve manevi kültür ortamında gelinecektir.

Öncelikle tarım, hayvancılık yeraltı ve yer üstü kaynakları sömürgeleştirildi, talan edildi, kurutuldu. Nüfusun ezici kitlesi, emekçi tabakaları muazzam işsizler ordusuna dönüştürüldü. En az ücretle en tortu işlere muhtaç edildiler. Tüm dünyada iş güçlerini en ucuz sunmaya mahkûm bir kitleye dönüştürüldüler. Bir avuç sömürge hakim ve zorba gücüyle komprador ajanlar (sözde yerel burjuvalar) dışında toplum, bütünüyle açlık, işsizlik, hastalık, eğitimsizlik ve çaresiz bırakıldı. Daha doğrusu bilinçli olarak dayatılan bu yöndeki iktidar uygulamalarıyla kendini tam teslim etmeye zorlandılar.

Kürtlerin durumu kültürel soykırımın en çarpıcı, trajik örneğini temsil eder. Hakim ulus-devletlerce tüm maddi ve manevi kültürel değerleri üzerine kurulu çarmıh mekanizmasında inim inim inletilirken başta emek değerleri, toplumsal birikimleri, yer altı ve yer üstü kaynakları açık bir talana, kalanı da imhaya terk edilir, işsiz bırakılır, çürütülür. Çirkin kılınarak yaşanmaz, yüzüne bakılmaz duruma getirilir. Artık önünde tek yol bırakılmış gibidir; hakim ulus-devlet içinde erimekten, tümüyle temel değerlerinden vazgeçmekten başka yaşam yolu yoktur. Zaman zaman fiziki soykırımlara da varan Kürt kültürel soykırımını belki de kapitalist modernitenin gerçekliğini tüm çıplaklığıyla gösteren en çarpıcı ve trajik örneklerin başında gelir.

Yeniçağda kapitalist modernitenin hegemonik çağında Ortadoğu'nun bu görkemli, cesur ve emekçi gerçekliği neredeyse tarihten silinmeyle yüz yüze geldi. Kürt gerçekliği üzerine sanki değil gerçek bir kâbus çöktü. Soykırımlar için kullanılan büyük felaketlere peş peşe uğradı. Her ne kadar varlığını koruyorsa da bu varlık, özgür olmayıp, cehennemın sırat köprüsünden geçmektedir.

Kürdistan ve Kürt toplumu, dünyada belki de ekonomik yaşamı üzerinde kapitalist modernitenin üç ana unsurunun kültürel soykırımına kadar varan bir talan, asgari ücretli kadınların ve erkeklerin büyük işsizler ordusuna dönüştürülmesi eylemine tanık olunan en temel örneklerden biridir. Kürdistan egemen ulus-devletlerin örtülü ve süreklilik kazandırılmış kültürel soykırımın tek taraflı özel savaşıyla ülke olmaktan çıkarılmaya çalışılmıştır. Son iki yüz yıllık tarihi aslında bu temelde ülke olmaktan çıkarılma ve üzerinde egemenlik kuran ulus-devletlerin "tek vatan" kavramı içinde eritilme tarihidir. Kürt toplumu içinse bu tarih; kendisi üzerinde uygulanan asimilasyon, katliam, işsizleştirme, en az ücretli kılma, bunun için ekonomik yaşamı üzerindeki özgürlüğün elinden alınması sonucu dağılmasının, nesneleştirilmesinin, kendisi olmaktan çıkarılmasının tarihidir. Uygarlık tarihi boyunca rastladığı fetih, işgal, istila, talan, sömürgecilik ve asimilasyon uygulamalarına kapitalist modernitenin üç ana unsurunun (azami kâr talanı, ulus-devlet zulmü, endüstriyalizmin teknolojik tahribatı) eklenmesiyle birlikte yaşadığı kültürel soykırımın açık sonuçları kendine sahip çıkmaktan korkan bir toplumdur. Ekonomisi üzerinde (tarih boyunca ekonominin ilk defa kurulduğu ve insanlığı üzerinde besleyen ekonomi) hakimiyetini, özgür tercihini kaybetmiş, tümüyle yabancı ve işbirlikçi unsurların üç ayaklı modern canavarının kontrolüne geçmiş bir toplumdur. Karın tokluğuna bile çalışması (oltaya takılan balık misali) soykırım amacına bağlanmış toplumdur. Ekonomiyi inşa eden kadınlarının tümüyle işsiz ve en değersiz emek sahibi kılınmış toplumdur. Erkeklerinin sözde aileyi yaşatmak için dünyanın dört tarafına savrulmuş olduğu toplumdur. Bir tavuk, bir karış tarla için insanların birbirini öldürdüğü bir toplumdur. Bu toplum açık ki toplum olmaktan çıkmış, çökertilmiş, çözülmüş bir toplumdur.

Kürt gerçeği kapsamında çözümlenmeye çalıştığım tüm unsurlar modernite koşullarında uluslaşmaya değil, ulus olmaktan çıkma sürecine girdiler. Dolayısıyla Kürt ulusal sorunundan ziyade ulus olmama sorunu daha ağır basmaktadır. Kendi anavatanını ulusal vatan haline getiremiyordu. Tersine hakim ulus devletlerin vataniyle aynı statüde gösteriliyor. Yani ulus olmanın temel mekânı olarak ana yurt olmaktan çıkılıyor, başka ulusların vatan aidiyeti kapsamında değerlendiriliyor. Bizatihi ulusal varlığın kendisi Kürtleşmeden, Kürt ulusu oluşmadan hakim ulusların içinde eritmeye çalışılıyor. Arap, Türk, Fars hakim ulus-devlet kültürleri nesneleştiriliyor, sömürgeleştiriliyor ve asimilasyonla eritiliyordu. Bunun için modernite unsurlarının tüm güçleri seferber ediliyor. Burada sorun ulus olmaktan çıkmaya kadar olumsuzlaşıyor. Modernite de ulusal sorunun çözüm gücü olarak ortaya çıkan modern sosyal tabaka ve sınıflar Kürt sorununda tam bir paradoks halindedir. Geleneksel üst tabaka burjuvalaştıkça, devlet rantından pay almanın karşılığında işbirlikçilikten öteye Kürt inkârcılığının ve her tür imhanın aracına dönüşüyordu. Küçük-burjuva katmanlaşmalar güçsüzlüğünden ve devlet rantına ihtiyaç duyduklarında ötürü sorunu demagojik unsurlarından öteye rol oynamıyorlardı. Böylelikle her iki modern güç sorun çözümleyici unsurlar olmaktan çıkıyordu. Geriye kalan, çoğu işsiz, yarı proleter ve diğer emekçiler objektif olarak Kürt sorununun temel çözümleyici gücü oluyordu. Bu anlamda esas olarak Kürt sorunu, burjuva bir sorun değil, emekçi toplumun sorunu haline geliyordu.

19. yüzyılla birlikte Kürt toplumundaki gelişmeler iç dinamikler sonucu değildi. Gerici, işbirlikçi ve giderek inkârcı tarz damgasını vuruyordu. Üst tabakalar iktidara bağlanmanın, rant sağlamanın karşılığında Kürtlükten vazgeçmeyi temel politika (daha doğrusu politikasızlık) haline getirdiler. Kürt toplumu tarihinin en büyük ihanetini kapitalist moderniteyle bağlantılı olarak son 200 yılda yaşadı. Burada belirleyici olan maddi çıkarlardı. Aksi halde maddi yaşamlarını sürdüremezlerdi. Geriye öndersiz, bilinçsiz yığınlar kalıyordu. Bunlar da binlerce yıl önceki geri formlara, ilkel klan ve kabile toplumuna dönüyorlardı. Tarikatların pençesine düşenler toplumsal gerçeklikten tümüyle kopuyorlardı. Çünkü bu yüzyıllarda tarikatlar esas olarak üstten ajanlaşmanın en etkili kurumlarına dönüşmüşlerdi. Bu dönemde toplumsal boyutta gözlemlenen en önemli gelişme kabile, aşiret dışına taşmış, beylik ve tarikat örgütlenmelerinde yer bulamamış, daha doğrusu dışlanmış geniş toplumsal kesimler oluşuyordu. Dolaylı da olsa kapitalist gelişmenin sonucu oluşan mülksüzleşme, emeğini ücret karşılığında piyasada değerlendirme durumunda kalan proleterleşme söz konusuydu. Bunlar yarı-çiftçi, ortakçı, mevsimden mevsime ücretli işçi konumundan kimseler, daha doğrusu kimsesizlerdi. Sayıları gittikçe artıyordu. Tabanda oluşan bu kesime kategorik olarak Kürtmanç, Kürt insanı denirdi. Giderek Kürtmançlıkla Kürtçülük çakiştı. 19. ve 20. yüzyıllarda Kürt denirken genellikle Kurmanç anlaşılırdı. Burada ilginç olan tıpkı geç de olsa Türk boylarının yaşadığı bir gelişmenin benzerinin Kürt boylarında da yaşanmasıdır. Daha önce de Araplar'da yaşanan medeni ve bedevi (şehirli Arap-çöl Arabı) karşılığı buluyordu. Türk üst tabakası iktidar temelinde alt tabakadan ayrıştıkça Türkmen toplulukları oluşup genişliyordu. Türkmen kendi üst tabakaları tarafından hakir görülüp "idraksız Türk" olarak damgalanıyordu. Halbuki geleneksel Türklük Türkmenler de yaşanıyor. Aynı durum gecikmeli de olsa Kürt toplumunun ayrışmasında da ortaya çıkıyordu. Buradaki temel fark Arap ve Türk üst tabakaları devletin daha hakim unsuru iken Kürt üst tabakası daha işbirlikçi kesimi oluşturuyordu. Arap ve Türk üst tabakası kendine özgü bir Araplığı ve Türklüğü yaşarken (Türk üst tabakasında oldukça zayıf yaşanan kozmopolit, Arap-Fars saltanat karışımı bir kültürdü.) Kürt üst tabakası iktidarda yer almanın karşılığı olarak Kürtlükten, özellikle ulusal ve siyasi Kürtlükten, büyük oranda kopuyor, çoğunlukla ihanet ediyordu. İktidara ulaşmak için başka bir yolu yoktu. Dolayısıyla giderek kalabalıklaşan kesim (Bedevi ve Türkmenlerde olduğu gibi) Kürtmançlar oluyordu. Kürtlük olgusu da esas olarak bu kesimin niteliği haline geliyordu. Kabile ve tarikat toplumundan ulusal topluma dönüşümün bu primitif, ilkel şekli bundan sonra Çağdaş Kürt toplumunu oluşturacak asıl kesim olacaktır. Serbest hale gelen işgücünün sahibi olarak Kürtmançlar sanayi devriminden yoksun oldukları için ekseriyet işsizdi. Ortaklık tarımsal alanda en çok gelişen yarı-proleterleşme biçimiydi. Ardından mevsimlik ırgatlık işgücü geliyordu. Sömürge ve yarı-sömürge toplumlarda yaşanan benzeri bir durumdu. Önce köylerde gelişen Kürtmançlık günümüze doğru kentlere doluşacaktı. Varoşların esas kitlesi olacaktı. Yurtdışına göçün de temel kitlesiydi. Siyasi kültürel boşluğu yaşayan bu kesimin çağdaş sosyal boyutu temsil iddiasıyla ortaya çıkan PKK'nin temel kitlesini oluşturması tesadüf değildir.

Kürtlerde üst ve alt tabakalarda meydana gelen çağdaş dönüşümler kendine özgü farklılıklar içerir. Üst tabakaya burjuvalaşma demek epey zorlama olacaktır. 19. ve 20. yüzyıl boyunca bireysel sesler dışında bir Kürt burjuva retorikine tanık olamıyoruz. Tersine kraldan daha çok kralcı bir tavırla (tarihte örnekleri çoktur) Kürtlüğün tasfiyesinde rol aldıkça kârlanıyordu. Adeta kural haline gelen bu eğilime uygun olarak

birbirleriyle ulusallıkta değil ulusal inkârcılıkta yarışıyorlardı. Tarihsel kökenleri de bu eğilime oldukça yatkındı. Ne yaratıcı burjuvalar ne de bürokratik burjuvalar olarak bir Kürt üst tabakasından bahsetmek bireysel unsurlar dışında mümkün görünmemektedir. Sınıf kültüründen bahsetmek daha da zordur.

Cumhuriyet Türkiye'sinde Kürt sosyal gerçekliği ağır tasfiyeyi yaşayan bir gerçekliktir. Çelişik bir konum yaşamaktadır. Var olmakta ısrar bir direnme gerekçesi iken, homojen toplum yaratma adına tasfiye planı da bir yok etme gerekçesidir. Dolayısıyla Kürt sosyal gerçekliği herhangi normal bir sosyal gerçeklik değildir. Üst tabakası tarihsel olarak ondan kültürel ve siyasal kopuş gerçekleştirmiş, işbirlikçi, ihanetçi bir konuma savrulmuş iken, geriye kalan ana kitle ideolojisiz ve öncüsüz asimilasyona yatırılmışlar. Bu yetmezse herhangi bir bahaneyle başlarının ezilmesi devreye girer. Hedef, Kürtlükten kolektif olarak tamamen vazgeçirilmeye, geriye hiçbir iddiası olmayan, Kürtlüğünden utanan, Kürtlüğe bulaştı mı başına en büyük tehlikeyi alan, işsiz, beş para etmez bir duruma indirgenmiş Kürtlük (eğer geriye bir şey kalmışsa) kalır. Belki de çağdaş dünyada bu tür bir sosyal realitenin ikinci bir örneği yoktur. İşin daha da vahim tarafı gerçeğin bu yönlü bilincine ya çok az ya da hiç farkına varılmamasıdır. Ortada ne Kürt burjuvazisi var -zaten hiç niyet bile edilmedi- ne de çağdaş proleter veya küçük burjuva sınıf vardır. Bilinçli ve kültürlü olarak tabi.Gölge veya sanal sınıflardan bahsetmek gerekiyor. Kürt yurtseverliğini, ulusallığını ve toplumsallığını biraz da bu sanal hale getirilmiş gerçekliğe karşı inşa etmenin ne denli zor olduğu her halde bu çözümler temelinde daha iyi anlaşılacaktır. Hareket olarak özellikle PKK hareketi olarak dayanılmak istenen zemin; kendilik olmaktan çıkmış, hayal kabilinde bile olsa öz bilince cesaret edememiş, direniş konumuna geçmekten bin bir pişman edilmiş, anavatan, ulusallık ve öz sosyallik ideasını ya hiç edinmemiş veya çoktan terk edilmiş bir zemindi. Bu zeminde varlık ve özgürlük ideolojisi ve direniş-kurtuluş hareketi olmanın ne kadar zor olduğu da daha iyi anlaşılacaktır.

2000'li yılların başlarından itibaren Beyaz Türk hegemonik sisteminde bir dönüşüm yaşanmaktadır. ABD'nin Yeşil Kuşak Teorisinin Türkiye Cumhuriyetine yansımaları ifade etmektedir. Değişiklik özde değil biçimdedir. Birinci Dünya savaşına kadar hatta Hitler rejimiyle birlikte İkinci Dünya Savaşı'na kadar Almanların Ortadoğu'ya yönelik hegemonik ideası vardı. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Birliğinin yükselişi ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Ortadoğu üzerinde rekabete girişmesi aralarında "Soğuk Savaşın" yaşanmasına yol açtı. Yeşil Kuşak asıl olarak Sovyetler Rusyası'nın bölgeye yönelik hegemonyasını kurmaya yönelikti. Türkiye Cumhuriyeti'nde 12 Eylül Askeri Darbesiyle resmi ideoloji haline getirilen Türk-İslam sentezi aslında ABD ve İngiltere patentli bir çıkıştı. O dönemdeki İran Devrimi, Afganistan Sovyet İşgali (1979-1980) ABD ve İngiltere ağırlıklı hegemonik sistemini T.C. üzerinden tedbir geliştirmeye zorladı. Sonuç Türkiye devrimci mücadelesinin acımasız bastırılması, Kürdistan'da soykırım uygulamalarının derinleştirilmesiyle birlikte Ortadoğu'nun güvenilir jandarması olmaktı. Sosyal bakımdan tüm iç rakiplerinden kurtulmuş Beyaz Türk bürokratik burjuvazisi (İlk defa Siyonist ortaklarını da epey darbeleyip önemli bir kısmını dışalamaya başlamıştı) tam hegemonyasını kurmuşken (Türk Gladiosunun PKK'yle savaşında tüm sitem kanallarını kontrolü altına alması) karşısına umulmadık ABD-İngiltere karşı hegemonyası çıktı. ABD ve İngiltere'nin geleneksel Beyaz Türk burjuvazisinden desteğini çekme ve Yeşil Kuşak teorisi gereği çok önceden besleyip geliştirdikleri Yeşil Türk-Kürt burjuvazisini öne çıkarma ve hegemonik güç haline getirme operasyonları peş peşe devreye girdi. Sonuçta sivil görünümlü AKP, ABD, İngiltere ve diğer Batılı ortakların yeni işbirlikçi güçlerinin hegemonik ittifakı öne çıktı. Konya-Kayseri merkezli (ilki ideolojik, ikincisi sermaye ağırlıklı) yeni Yeşil Türk burjuvazisinin iç ve dış hegemonik güçlerle birlikte inşa ettiği ılımlı İslami Türkiye Cumhuriyeti dönemi başlıyordu. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki hegenomik inşada olduğu gibi yeni hegemonik iktidar tesisinde de motor güç, dış kaynaklı İngiltere ve özellikle ABD'yd.

Kürtler açısından yeni hegemonya; üzerinde önemle durulmayı gerektirmektedir. Bir yandan Kürt kırımında büyük rol oynamış mesafe kat etmiş Beyaz Türk bürokratik ve tekeli (ikisi hep iç içe oldu) iktidar ve sermayeye karşı bu konuda (Kürt sorununda) yüklenirken, diğer yandan kendi hegemonyasını en az kuruluş aşamasındaki yöntemler de dahil daha gelişken yöntemlerle öncekini aratmayacak biçimde yürütmektedir. Bu konuda da esas gücünü dış sermaye ve ideolojik aygıtlardan (Tink-Tank kuruluşları) alırken, ordunun desteğini sağlamak için de İslam'ı kullanma ustalığını pazarlamaktadır. Tüm meşruiyetini yitiren Beyaz Türk faşist argümanlar yerine meşrulaştırıcı ideoloji olarak din kardeşliğini ve tarihsel beraberliği (özde değil demogojik tarzda) kullanmaktadır. Irkçı milliyetçiliğin ve inkârcı ulusalcılığın iflasi, orduyu ve diğer bürokratik bazı kurumları, İslam'ın kullanılmasıyla ancak Kürtlerin hepsi olmasa da önemli bir bölümünün kontrol altında tutulabileceği konusunda ikna etmeye çalışmaktadır. Özcesi Kürtler, üzerindeki geleneksel din etkisi Yeşil Sermayenin hegemonik hesaplarında önemli yer tutmaktadır. Bu konuda geleneksel tarikatlarla yeni açılan, daha çok açılacak olan kuran kursları, imam hatip liseleri ve diğer

benzer ideolojik aygıtlar devreye sokulmaktadır. Nakşilik ve Kadirilik başta olmak üzere üst kesimi tarihte olduğu gibi hep iktidardan geçinen, son dönemde bizzat holdingleşen tarikat önderlikleri önemli koz olarak kullanılmaktadır. Bazıları vurucu güç (Hizbullah kanatları) rolünü oynamaktadır. Yeşil sermaye hegemonyası dinin istismar aracı olarak kullanılmasında büyük çıkar ummaktadır. İkinci önemli istismar ayağı yapay bir Kürt burjuvazisi oluşturmaktır. Geleneksel feodal işbirlikçilik yerine modern Kürt burjuva işbirlikçiliği geliştirilmektedir. Irak Kürdistan'ındaki siyasi oluşum, bu amaçla yoğun biçimde kullanılmaktadır. Kürdistan genelinde tüm sermaye gruplarına buradan öncülük şansı tanınmaktadır. Arabistan'da Dubai'nin oynadığı rol, Kürdistan'da Erbil'e oynatılmak istenmektedir. Süleymaniye ve Diyarbakır ikinci ayak olarak düşünülmektedir. Bu temelde siyasi parti ve sivil toplum örgütleri kurulmaktadır. Sanki Kürtlük davasına can, mal ve akıl gücü vermişlermiş gibi sahte bir Kürtçülük türü de paravan olarak kullanılmaktadır. Bu oluşumun da arkasında tıpkı Türkiye'de olduğu gibi küresel sermaye belirleyici rol oynamaktadır.

Hem küresel hem Türk sermayesinin yoğun bir ilgisi olup adeta kendi uzantısı, maketi durumunda bir sosyal oluşum inşa edilmektedir. Esas hedefte Kürdistan'ın ağır can, mal, zihinsel bedel ödemiş güçlerin, ulusal ve toplumsal güçlerin devrimci demokratik hareketini bölmek etkisizleştirmek vardır. Bunu başardıkları oranda kendi geleneksel çıkarları kadar, yeni ortaya çıkan sermaye, rant edinme imkânlarını koruyup geliştireceklerini sanmaktadırlar. Daha önce Kürtlüğü inkâr etme temelinde korudukları ve sağladıkları çıkarlarını bu sefer sahte Kürtçülükle (uğrunda hiçbir fedakârlıkta bulunmadıkları gibi bulunanları, can ve kan verenleri şiddet yanlısı ilan edecek denli pervasızlaşan bir sahte Kürtçülük) hem devam ettirmek hem de büyütme istemektedir. Bu konuda tarihsel olarak tecrübeli ve esen rüzgara göre hareket etmede ustadırlar. Güncel tartışmaya sunulan devlet federalizmi ve küçük bir Kürt ulus-devletçiği (Erbil merkezli) küresel sermaye ile yakından bağlantılıdır. Bir nevi Türk ve Arap ulus-devletçiliklerinin Kürt modelini oluşturmaktadır. Gelişen demokratik modernite perspektifli Demokratik Özerk Kürdistan projesine karşı bu temelde bir alternatif sunulmaktadır. Kürt sosyal gerçekliğine milli burjuva enjekte etme çabaları iç dinamikten yoksundur. Yapay ve dıştan dayatmalıdır. Öyle ki soykırımı uygulayan güçler çok sıkıştıklarında yapay işbirlikçi bir Kürt sahte aydın ve burjuva sektör yaratmaktan geri durmamaktadır. Hamidiye Alayları, Köy koruculuğu, sanki mümkünmüş gibi rant karşılığı bir sahte aydın ve burjuva tabaka ile sürdürülmek istenmektedir. Bir nevi köy koruculuğu ve itirafçılığının entelektüel, siyasi ve modern sosyal alandaki yansımaları ile tamamlanması söz konusudur. Kürt toplumsal gerçekliğindeki iç dinamiklerin önemli oranda kırılmış olması bu yapay ve sahte unsurlara cesaret vermektedir. Dikkatli ve ustaca yaklaşımlarla maskelerini düşürmeyi, gerçek yüzlerini ortaya çıkarmayı gerektirmektedir.

Yeni hegemonyanın hesapları sadece geleneksel İslamik ve yeni yapay unsurların harekete geçirilmesiyle sınırlı değildir. Beyaz Türk faşizminin kullandığı diğer tüm yöntemleri de devrede tutmaktadır. Ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel hegemonyacılık asimilasyon ve soykırımı varan yöntemlerle biraz üzeri insan hakları ve Kürt bireysel hakları (Kollektif haklar olmadan bireysel hakların olmayacağı, anlam ifade etmeyeceği iyi bilinmelidir) ile cilalanarak sürdürülmektedir. Kürtlerin vatan, ulus ve toplumsal kimlikleri tanınmamaktadır. Tek dil, vatan, ulus, toplum, bayrak söylemi olduğu gibi devam ettirilmektedir. Kürtlerin hiçbir anayasal, yasal statüsü olmadığı gibi onu talep etmek bile suç sayılmaktadır. Ekonomik hak, eğitim ve sağlık hakkı, kendini dilediği ulusal ve toplumsal kimlikle tanımlama hakları ifade düzeyinde bile suçlanma konusudur. Siyasi haklar zaten söz konusu edilemez. Yeni hegemonya; tüm bu katı hak gasplarını olduğu gibi sürdürmekle kalmıyor, teröre karşı mücadele adı altında milyonlaşan askeri, siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel, psikolojik ve diplomatik ordularıyla Kürtlerin varlığını ve özgür yaşama iradelerini yedi kuşatma surlarıyla ablukaya almakta, devletin ve devletlerin (müttefik) tüm olanaklarını seferber ederek tasfiye etmeyi en temel görev saymaktadır. İttihat ve Terakkici CHP geleneğinin (bürokratik burjuva gelenek) 20. yüzyıl boyunca demokrasiye, sosyalizme ve kültürel varlıklara karşı yürüttüğü kırım ve asimilasyon, 21. yüzyılda AKP ile farklı cilalarla tamamlanmaya çalışılmaktadır.

Kürt toplumsal gerçekliğindeki bu çağdaş sosyal oluşumların üst tabaka boyutunda olanların tarihsel kökenleri ile uygunluk içinde bu olumsuz yönlü, katı, yabancılaşmış unsurlarına karşılık; alt tabaka boyutundaki çağdaş gelişmeler de olumsuz etkilenmiştir. Ulusal ve toplumsal kültürü asgari düzeyde de olsa temsil etmesi gereken modern tabakaların bireysel istisnalar dışında oluşmayışları, oluşanların da yabancılaşmış, egemen ulusal gerçekliklerin uzantıları konumunda var oluşları, Kürtmanç ve kârker tabakaları üzerinde derin tahribatlara yol açmıştır. Balık baştan kokar misali. Yaralı, çürüklerle dolu bir toplumsal gerçeklik. Bu gerçeklik ne kadar yeni ve çağdaş ise yara ve çürüklük o denli derin ve kapsamlıdır. Kendisi için sınıf ve sosyal alanlar yaratmak şurda kalsın, kendiliğinden sınıf ve sosyal gerçeklikler haline bile gelememektedir. Kendiliğindelik için gerekli güç ve çabadan yoksun kalınmaktadır. Bırakalım yeni sınıf ve sosyal kültür geliştirmeyi geleneksel olandan bile yoksun bırakılmaktadır. Kürt sosyal gerçekliği alt

tabakalarda ancak marjinal yaşamaktadır. Kendini egemen ulus ve toplum güçleri içinde eritme gücünden de yoksun bulunduğu için adeta toplumsal kadvralar, ceset parçaları halinde bulunmaktadır. Çünkü egemen kültürler içinde erimek de yetenek ve güç istemektedir. Bunlar olmayınca geriye marjinal Kürtlük unsurları kalmaktadır. Aşiretçi, dinci, Kürtmançı Kürtlük marjinal kalmayı aşmamaktadır. Modern sınıf ve sosyal tabakalar halini alamamaktadır. Tüm bu durumlar üzerinde uzunca durduğumuz kapitalist modernite güdümlü egemen ulus ve toplum gerçekliklerini sadece genel anlamda geçerli baskı ve sömürüleri sonucu değil, bu baskı ve sömürünün onları ulusal, vatansal, toplumsal, ekonomik, kültürel gerçeklik olmaktan çıkarmayı amaçlayan kültürel soykırım politikalarıyla ilgilidir. Kürt sosyal gerçekliği dünyada eşine ender rastlanan tüketilme uygulamalarıyla karşı karşıyadır.

Bu koşullarda radikal demokrasinin, demokratik konfederalizmin çözümleyici gücü ortaya çıkmaktadır. Uygarlığın şafak vaktine beşiklik etmiş coğrafya bu sefer demokratik federalizmin, radikal ve gerçek demokrasinin şafak vaktine beşiklik etmektedir. Doğada bir kural vardır: Her şey kökeni üzerinden yeniden doğar. Demokrasi de olasıdır ki neolitik devrimde gizli kökenleri üzerinde tam ve başarılı doğuşunu gerçekleştireceğe benzemektedir. Halen tüm merkezi hegemonik uygarlıkların darbesini yemiş bu beşiklik, demokrasi bebeğini de büyüteceğe olanaklı görünmektedir. Özyönetim gücünü, politik ve ahlaki toplum olma yeteneğini çoktan kaybetmiş bu topraklar, dağlar Kurti'lerin bir kez daha beşikten inip yürümeye geçtiğine tanıklık edebilir. Ortadoğu kültüründe her şey bileşik kaplar misali gibidir. Bir alanda başarısını kanıtlamış toplumsal hakikat hızla diğer alanlara da yayılma özelliğindedir. Tarihte İslam sadece otuz yılda bir dünya sistemi haline geldi. Ufacık bir Filistin sorunu yıllardır tüm bölgeyi esir almış gibidir. Kürdistan şafağında uygarlık beşiğinde büyüüp atlayabilecek gerçek demokrasi, demokratik özerklik, demokratik konfederalizm ve tüm bu olguların sistematik ifadesi olarak demokratik modernite, kapitalist modernitenin güçlü seçeneği olarak rol oynamaya başlamıştır. Her geçen gün iflasını ibret verici derslerle kanıtlayan bu sistemin karşısında demokratik modernite yükselen yıldız niteliğindedir.